VIAȚA ILUSTRATĂ



ANUL X. Nr. 5 MAI 1943

Anul X Mai 1943 Nr. 5

VIAȚA ILUSTRATĂ

HRISTOS ȘI TINERETUL

de EMIL NICOLESCU

Despre Hristos se poate vorbi privindu-l sub diferite aspecte: ca Dumnezeu, ca Mântuitor, ca om, ca filosof, ca reformator social și ca întemeetor al unei religii nouă. Foarte adeseori se aude însă și expresia aceasta: Hristos a fost și va rămâne pentru toate veacurile cel mai mare învățător al lumii, care a propoveduit învățături așa de minunate, așa de înalte, încât nime nu le va putea depăși vre-odată. Dar afară de aceasta, ceeace-l alcătuește neasemănata Lui mărime e faptul, că El nu s'a mărginit numai să propoveduiască acele învățături în mod teoretic, ci a căutat să le imprime duh de viață, să le traducă în faptă, trăind El însuși potrivit principiilor prescrise pentru alții. In felul acesta el a proectat din propriul său suflet în acela al ascultătorilor săi acea scânteie, care să aprindă și în sufletele lor dorul, flacăra sfântă spre a-l urma pe căile idealului, spre culmile desăvârșirii. In deosebi a vrut el să aprindă această flacără în sufletul tineretului, deoarece etatea cea mai potrivită însuflețirii pentru un ideal este tinerețea, anotimpul primăverii din viața unui om.



Idilă

Faptul acesta a fost recunoscut în toate timpurile și la toate popoarele. De aceea tineretul a fost considerat ca nădejdea viitorului, ca stratul regenerator al vieții sociale și naționale, pretutindeni începând cu el urcușul sau coborîșul, epoca de înălțare sau cea de decădere a unei societăți sau a unui popor, el fiind nelipsit din centrul preocupărilor la orice început de eră nouă, la orice răspântie de veacuri.

Ori de câte ori s'a zămislit o concepție nouă despre lume și viață, tineretul a fost acela, care a îmbrățișat-o mai întâi, coborând-o din sferele înalte ale idealului inaccesibil în vâltoarea reală a vieții de toate zilele.

Dându-și seama de ce forță reprezintă, toți marii reformatori, vrând să-și asigure reușita întreprinderii lor, au căutat mai întâi să se asigure de prețiosul concurs al tineretului, ceeace a dus la stabilirea axiomei: Cine are tineretul, acela are viitorul. Ca să ne documentăm despre aceasta cu fapte concrete, nu e nevoie să ne transpunem cu gândul în trecutul îndepărtat, ci ajunge să aruncăm o privire numai asupra unor țări din vecinătatea noastră, ca b. o. Italia, Germania și Rusia, unde s'au produs — așa zicând sub ochii noștri — mari transformări în organizația socială, având drept executanți: tineretul.

Din aceste constatări, deplin confirmate în alte domenii, se desprinde o concluzie și o întrebare firească: Dacă pe teren social și politic tineretul e acela, care asigură prin aderarea și avântul său reușita unei reforme, de ce nu ar fi consecvent, premergând și pe teren religios și moral ca purtător

al stindardului spre o eră nouă? Sau mai precis: de ce nu ar aplica în viața sa principiile moralei creștine, odată ce ele sunt recunoscute ca fiind cu mult superioare tuturor preceptelor propagate fie de sistemele altor religii, fie de cele ale moralei așa zisă laică?

Ca în multe alte chestiuni, așa și în aceasta răspunsul ni-l dă acea carte a cărților, numită sf. Scriptură. Deschizând această carte, care cuprinde între filele ei îngrămădită suprema înțelepciune a lumii, de pe o pagină a ei se desprinde următoarea întâmplare. Intr'un rând s'a apropiat de Hristos un tinăr, entusiasmat de cele auzite și l-a întrebat: „Invățătorule, ce să fac să moștenesc viața de veci? Privind la el cu bunăvoință, Domnul l-a îndrumat să țină poruncile dumnezeești. Tinărul însă crezând că n'a fost înțeles, iar pe de altă parte dorind să se ridice mai presus de media atinsă de oamenii de rând, a răspuns: „Toate acestea le-am păzit din tinerețele mele; dar ce-mi mai lipsește?" – Ne putem ușor închipui cu ce plăcere va fi ascultat Mântuitorul aceste cuvinte! Și în ce privire iubitoare nu-l va fi învăluit, când i-a răspuns: „De vrei să fii desăvârșit, mergi, vinde-ți averile tale și le dă săracilor, și vei avea comoară în cer, și vino de-mi urmează mie". Și pe cât era de pornit la început, ne-am aștepta ca tinărul să facă întocmai. Dar s'a dovedit, că nu era capabil de așa o jertfă. Dacă i s'ar fi cerut numai să-l urmeze, fără de acea condiție, cu bucurie ar fi devenit cel mai devotat ucenic al Domnului, urmându-l pretutindeni. Dar să se despartă de averea sa, la una ca aceasta nu s'a putut decide. Deaceea s'a întors dela el și s'a îndepărtat, abătut și decepționat, în vreme ce Domnul a privit după el cu sinceră părere de rău.

Cu câți tineri nu se repetă această scenă și în zilele noastre! Până erau copii, toți puteau zice: „Doamne, până acum ți-am ținut toate poruncile!" Până atunci toți se simțiau așa de fericiți, adormind cu zâmbetul pe buze, după ce și-au spus rugăciunile de seara.

Apoi, da, apoi intervine un timp, când copilului îi vine greu să se roage și să mai împlinească poruncile. De ce? Pentrucă iese din anii copilăriei, intrând în epoca pubertății. Toți marii pedagogi, cari s'au ocupat de această etate, recunosc în mod unanim, că deodată cu trecerea dintr'o etate într'alta, în întreg felul de a fi al copilului se produce o profundă schimbare ce-și imprimă pecetea asupra întregului viitor al tinărului, al adultului de mâne, hotărând dacă din sufletul în formare va ieși o rapsodie divină sau o tragedie tristă. Schimbarea produsă în organism se manifestă în afară prin anumite simptome vizibile, ușor de remarcat de oricine. Mai grea de constatat e schimbarea ce se produce în viața lăuntrică, în viața sufletească a tinărului, transformându-i felul de gândire și voința, având drept semne caracteristice brusca trecere dela o dispoziție extremistă la alta. Insuflețire și răceală, iubire și ură, vioiciune și apatie completă se succed cu repeziciune și fără motive aparente în unul și acelaș suflet. Nimerit zugrăvește această stare capricioasă, ca vremea de April, educatorul american Stanley Hall, când scrie: „Tinărul e o ființă stranie: inocent ca un înger, mândru ca un prinț, curajos ca un erou, vanitos ca un păun, încăpățînat ca un măgar, plin de viață ca un cocoș tinăr și irascibil ca o fetiță".

Ajuns în această perioadă a vârstei ingrate, tinărul ajunge să nu se mai cunoască nici el pe sine. Gânduri nouă, porniri nouă, necunoscute până atunci, se deșteaptă în ființa lui, urmărindu-l pas de pas, dându-i târcoale și neliniștindu-l, asemenea hienelor și șacalilor flămânzi din deșerturile Saharei, cari prin lătratul lor răgușit conturbă odihna caravanei din timpul popasului de noapte. In fața acestor sensații nouă, adeseori își pune întrebarea: ce se petrece cu mine? Apoi fără să știe bine cum și de unde până unde, sub presiunea sângelui clocotitor, se pomenește la o mare răspântie: încotro să apuce, spre dreapta sau spre stânga?

Intr'o situație asemănătoare s'ar fi aflat odată și tinărul Hercule, marele erou din mitologia greacă. Pe când se frământa ce hotărire să ia, au apărut în fața lui două femei, dintre cari prima a început să-i spună: „Văd, Hercule, că te gândești, ce drum să-ți alegi în viață. Dacă mă alegi pe mine de călăuză, te voi conduce pe un drum plăcut, având parte numai de desfătări, de distracții, fără să trebuiască să muncești". In momentul acesta tinărul a întrerupt-o, întrebând-o cum se numește? „Prietenii mă numesc fericire", a răspuns femeea, „iar dușmanii, păcat". Intre timp s'a apropiat și cealaltă femee, zicând: „Eu nu vreau să te amăgesc. De aceea-ți spun că zeii nu dau nimic în dar, fără muncă și oboseală. Dacă mă urmezi pe mine, vei avea să lucrezi mult și să înduri multe oboseli, dar la urmă, după toate acestea, vei avea parte de o bucurie și fericire eternă". Și Hercule nu și-a ales drept călăuză păcatul, ci virtutea reprezentată de a doua femee.

Dar câți dintre cei ajunși la aceasta răspântie fac la fel? Câți aleg calea virtuții, dând ascultare acelui glas, care-i cheamă cu atâta dragoste: „veniți la mine, voi, tineri așa de greu încercați și eu voi potoli furtuna din ființa voastră, după-



Grigorescu: Ciobănaș

cum am potolit și valurile înfuriate ale mării spumegânde!" Durere, mulți nu aud, sau nu vreau să audă acest glas, luându-se după diferiți ademenitori, cari îi încântă cu vorbe de acestea. Numai o viață are omul. De aceea te veselește până poți și ești tinăr, căci după moarte și așa nu mai e nimic. Nici Hristos nu oprește ca omul să se veselească. Un lucru pretinde însă: ca tot ce face omul, să facă spre înălțarea, spre desăvârșirea sa. Câți dintre cei ademeniți n'au plâns pe urmă cu disperare, reproșându-și cu amar că nu s'au putut reține dela săvârșirea primului păcat, după care au urmat altele și altele, verificându-se legea liberei căderi a corpurilor. După această lege din lumea fizică, un corp în căderea sa nu tinde cu aceeaș viteză spre pământ, ci se prăbușește cu viteză crescândă din clipă în clipă, fiind tot mai tare atras de puterea pământului. Această lege nu e valabilă numai în lumea fizică, ci și în cea morală. In străfundul fiecărui suflet locuesc puteri demonice, cari odată ce au ajuns la supremație, atrag sufletul cu forță tot mai irezistibilă spre prăpastia păcatului. Ajunge un moment de neatenție în vreme de ispită, ca să se producă numai prima cădere și apoi începe să funcționeze legea liberei căderi.

O pildă mult grăitoare ne oferă și'n această privință sf. Evanghelie prin cazul fiului risipitor. Având o concepție greșită despre independență, fiul mai mic și-a cerut dela tatăl său partea de avere. Apoi s'a desprins de casa părintească, a mers între streini, unde a parcurs toată gama decăderilor, nefiind scutit de nicio umilire, ajungând în cele din urmă, din liber și respectat ce fusese, rob, robul propriilor sale patimi animalice. Și să nu-și închipue nime că această întâmplare ar fi o simplă născocire literară a Mântuitorului. Ea se repetă zilnic cu toți aceia cari își risipesc partea de avere, nesocotind sfaturile și îndrumările primite în cei șapte ani de acasă, ajungând într'o societate streină, condusă de principii ce duc deopotrivă la ruina sufletului, ca și a trupului. Viața desordonată își imprimă adânc pecetea pe fața tinerilor, desfigurându-i și îmbătrânindu-i de timpuriu, încât devin de nerecunoscut. Iată în privința aceasta o pildă mult grăitoare din viața unui pictor celebru, care și-a propus să facă chipul unui înger. Știa că trebue să-l facă tinăr, dar obicinuit fiind să lucreze numai după natură, îi trebuia un model. Cum însă n'a dat peste un tinăr cu înfățișarea ce-i trebuia, nu și-a terminat pânza câțiva ani în șir. Plimbându-se odată adâncit în gânduri pe străzile orașului, a întâlnit un tinăr care i se părea că s'ar potrivi pentru tabloul său. L-a oprit, l-a invitat în atelierul său și după câteva ședințe tabloul a fost în sfârșit gata. O dorință împlinită



Icoană veche

naşte însă alta. Aşa a fost şi cu pictorul. Privindu-şi tabloul, a observat că par'că i-ar lipsi ceva care să evidenţieze şi mai mult frumseţea îngerului şi atunci i-a zis: „Mai frumos ar arăta îngerul, dacă lângă el ar fi chipul hidos al diavolului. Hai să-l fac şi pe acela". Acum iar a început o goană după noul model ce-i trebuia şi iar au trecut câţiva ani până l-a găsit. Omul ales nu era bătrân şi mai păstra ceva dintr'o tinereţe consumată înainte de vreme, dar avea o înfăţişare aşa de urâtă, încât pictorul adeseori era cuprins de un fior de groază, în timp ce-i lucra chipul. Intr'o zi omul acesta cu căutătură de fiară îndobitocită, uitându-se prin atelier şi zărind tabloul îngerului, i-a zis pictorului: „Şi pentru tabloul acesta tot eu am servit ca model". Apoi văzându-i mirarea, a continuat: „Da, da, era acum câţiva ani în urmă. Pe atunci eram tinăr şi frumos. Insă n'am ştiut să-mi păstrez acel chip frumos. In lauda şi ispitele lumii am gustat din cupa tuturor plăcerilor, am trecut printr'un şir întreg de desamăgiri şi suferinţe amare, ajungând în cele din urmă în halul acesta înspăimântător". Şi o umbră de amărăciune cumplită îi acoperi faţa brăzdată de năcazuri, apărând în tristeţe şi mai urât decum era.

Când şi acest tablou a fost gata, pictorul l-a aşezat alături de al îngerului, care intr'adevăr apărea mult mai frumos în contrast cu diavolul. Privindu-şi opera, pictorul însă totuşi nu era aşa de încântat, după cum şi-a închipuit că va fi la sfârşitul lucrului. Şi aceasta pentrucă-şi da seama, că schimbarea aşa de profundă în înfăţişarea modelului său e opera păcatului, singura putere capabilă să schimonosească şi să pociască în aşa hal trăsăturile unui om, transformându-l din înger în demon.

E nespus de tristă istoria vieţii acestui tinăr, care până la un punct se aseamănă cu a fiului risipitor. Acesta cu toată decăderea lui, totuşi poate servi şi ca exemplu vrednic de urmat. Dându-şi seama de ultimul grad al prăbuşirii şi ticăloşiei sale, el s'a recules şi şi-a revenit. Cuprins de o sinceră părere de rău, a luat hotărîrea de a se îndrepta. Şi odată hotărîrea luată, el n'a amânat ducerea ei la îndeplinire de pe o zi pe alta, ci numai decât s'a sculat şi s'a reintors la tatăl său, care l-a primit cu braţele deschise, bucurându-se din toată inima de revenirea lui.

Dar tineretul nu se poate înstrăina de Hristos numai prin felul său de viaţă epicureiană, ci şi prin credinţa sa. Ca şi în chestiuni de morală, aşa şi în cele referitoare la credinţă, tineretul e foarte impresionabil şi astfel uşor poate fi influenţat, cucerit, abătut şi dus în eroare de unele expresii şi fraze pompoase, vânturate în cele patru colţuri ale lumii, anume cu scopul de a prinde'n cursă pe cei slabi de înger. Astfel, adeseori se pot auzi, şi nu numai pe stradă, ci uneori chiar şi dela catedre, se pot citi, până şi'n cărţi cu pretenţie de seriozitate, cuvinte ca acestea: „Religia şi-a trăit veacul. Omul cult nu mai poate fi religios. Nu credem decât ceeace vedem". Şi pentru ca să aibă mai mare putere de convingere, toate acestea se rostesc în numele ştiinţei obiective şi nepărtinitoare, al ştiinţei care n'are nici religie, nici patrie, după cum glăsueşte o inscripţie pusă deasupra laboratorului de zoologie din Paris. Nime nu va trage la îndoială adevărul acelei inscripţii, dar în schimb toată lumea va fi de acord cu marele Pasteur, care a făcut această foarte judicioasă observare: *Oamenii de ştiinţă însă au religie şi patrie,* făcând aluzie la faptul, că oamenii de ştiinţă nu totdeauna sunt obiectivi. De aceea trebue să se facă distincţie între ce susţine ştiinţa şi între ce spun oamenii de ştiinţă.

Dar pentru ca să ne putem convinge cât temei se poate pune pe asemenea expresii, prezentate cu tăria unor dogme infailibile, să ne oprim puţin asupra uneia, care se bucură de mai mare trecere şi încântă mai mult pe cei încă lipsiţi de acel spirit critic ce rezultă dintr'o judecată mai matură şi încă nu ştiu, că nu tot ce sboară se mănâncă. In acest scop să luăm expresia: Nu cred, decât ceeace văd. Se pune întrebarea: Într'adevăr aşa să fie? Noi oamenii toate cunoştinţele ce le posedăm, le câştigăm pe două căi: prin credinţă şi ştiinţă. Susţinem şi afirmăm că ştim, despre ceeace ne-am convins noi prin propriile noastre simţuri, fără de niciun amestec strein, venit din afară de noi. In schimb tot ceeace am primit, aşa zicând de-a gata, dela altcineva, fie prin viu grai, fie pe calea scrisului, aceea nu o ştim, ci o credem. Iar dacă ne-am apuca să facem o mică socoteală spre a vedea pe care din cele două căi am ajuns la cunoştinţele ce le avem, atunci spre marea noastră surprindere am fi siliţi să recunoaştem că cel puţin nouăzecişicinci la sută din totalul cunoştinţelor noastre le-am însuşit prin împărtăşire din partea altora, deci prin credinţă.

Prin acest unghiu privind acum problema, cum rămânem cu afirmaţia de mai sus, care fascinează atâtea minţi tinere: că nu cred, decât ceeace văd? Pentru a înţelege mai clar această problemă, să părăsim planul abstracţiilor şi să luăm câteva exemple concrete, din cele multe. Iată unul: istoria ne vorbeşte despre un Alexandru cel Mare – despre un Hanibal, despre un Decebal,

despre un Napoleon și alte figuri mărețe din trecut. Câți dintre contimporanii noștri le-au văzut? Nime. Și cu toate acestea nime nu se îndoiește de existența lor. Sau un alt caz: In fizică se vorbește despre puterea de atracție a corpurilor. Cine a văzut-o? Nime și totuși întreaga știință astronomică se bazează pe această lege: Sau: un savant reușește după experimentări îndelungate ori prin calcule ucigătoare să descopere o lege nouă, care încurând ajunge să fie recunoscută și admisă în mod unanim în lumea științifică. Dar câți dintre cei ce operează cu ea și-au luat oboseala să o controleze, să o verifice? Foarte puțini. Marea majoritate o primește fără discuție, având încredere deplină în descoperitorul ei. Și în felu acesta s'ar putea continua la infinit, pentruca în cele din urmă să ajungem la concluzia, că ș știința operează cu credința, nu numai religia, cu singura deosebire, că într'un caz te încrezi în oameni, iar în celalalt în Dumnezeu, în adevărul absolut. Și atunci, dacă omul crede în atâtea lucruri pe cari nu le vede, de ce n'ar crede și în Dumnezeu, pe care – chiar dacă nu-l vede cu ochii trupului – dar îl simte, îl vede cu ochii sufletului. Cu astfel de ochi au privit totdeauna marii savanți ai lumii, cu toții fiind de acord în a recunoaște că știința multă și temeinică apropie, iar știința puțină și superficială îndepărtează pe om de Dumnezeu.

Foarte elocventă în această privință e următoarea întâmplare din viața marelui chimist, a lui Pasteur, un om cu profunde sentimente și convingeri religioase. Unul dintre studenții săi, mirat oarecum că un savant ca el mai poate fi credincios, l-a întrebat într'o zi: cum de mai crede? Răspunsul primit a fost de-adreptul uluitor pentru tinărul nedumerit: „Tocmai pentrucă m'am ocupat cu știința, sunt credincios ca un țăran breton; și dacă m'aș ocupa și mai mult cu ea, aș deveni credincios ca o țărancă bretonă". Asemenea răspunsuri s'ar putea cita nespus de multe dela cei mai renumiți astronomi, fizicieni, naturaliști și scriitori, ceeace dovedește, că nu știința duce la necredință, ci cauza trebue căutată în altă parte și anume în inima omului, care e la fel de impresionabilă ca și rațiunea.

Intr'adevăr, dacă omul n'ar fi influențat în direcții greșite, îndoiala și pe urmă necredința ar fi imposibile. Copilul mic atâta vreme cât nu iese din cuvântul părinților săi, nu e necredincios, ci tocmai dimpotrivă se simte așa de fericit, știindu-se păzit de îngerașul său. Omul bătrân deasemenea nu e necredincios, unica lui mângăere și speranță fiind în religie și credință. Intre aceste două etăți zace însă etatea critică, adânc răscolită de furtuna patimilor. Deodată cu săvârșirea primului păcat mai mare, intră în sufletul tinărului și microbii necredinței, deșteptând pe de-oparte îndoială, iar pe de alta mustrări de conștiință. Ca să scape și de una și de alta, el are de ales între două căi: fie că părăsește calea greșită, fie că se lapădă de credință. In această stare de zbucium sufletesc, orice argument contra credinței e binevenit, întru cât el servește drept justificare a noului său fel de viață. Și stând sub această înrâurire a clipei de față, tinărul e ispitit să asculte mai mult de glasul ademenitor al lupilor îmbrăcați în haină de oaie, decât de chemarea duioasă: veniți la mine voi, naufragiați ai vieții și eu vă voi da liniștea, pe care zadarnic ați căutat-o în lumea largă, trăind printre streini, departe de mine.

Unii dintre cei ce aud acest glas chemător, îi și dau ascultare; alții sunt gata să-i dea ascultare, dar nu află în ei forța morală necesară să rupă cu trecutul păcătos, smulgându-se din mrejele patimilor. Sunt însă și de aceia, cari nu-i dau nici o atenție, zicându-și: mai avem vreme! Dar pot fi ei oare chiar așa de siguri de aceasta? Cine-i asigură că vor trăi 80, 60 sau și numai 50 de ani? Nime. Căci pe cât de sigură e moartea, pe atât de nesigur e timpul când vom muri. De aceea e bine să avem drept normă de conducere sfatul dat fecioarelor neprevăzătoare: „Fiți gata,



Adina Paula Moscu: Ion

că în ceasul, în care nu gândiţi, va veni Fiul omului".

Cu cât cineva petrece mai multă vreme departe de Hristos, cu atât se poate mai greu îndrepta, cu atât poate mai greu renaşte pentru o viaţă nouă. Şi 'n această privinţă ne oferă Hristos câteva exemple din viaţa unor tineri. Pe fetiţa lui Iair a înviat-o la puţin timp după ce a murit. Pe tinărul din Nain l-a înviat abia când il duceau spre cimitir. Iar pe maturul Lazăr numai după ce a stat câtva timp în groapă. Examinând aceste trei minuni, observăm o anumită gradaţie între ele. E adecă vorba de trei persoane, având vârstă diferită. Potrivit cu această vârstă e şi timpul scurs dintre moartea şi învierea lor. Mai scurt e la fetiţă şi mai lung e la adult. Ştiind însă că Mântuitorul nimic n'a făcut fără să aibă în vedere un scop anumit, e cazul să ne întrebăm: Ce a urmărit Hristos prin această varietate de procedee? Căci, evident, pe lângă arătarea puterii sale supranaturale, a mai urmărit şi altceva. Ce anume? Dacă pe aceşti trei morţi îi privim ca simbolizând trei categorii de păcătoşi, iar învierea lor drept simbol al îndreptării lor, atunci vom zice, că renaşterea pentru o viaţă nouă e mai uşor posibilă pentru un tinăr, care de abia a păşit pe calea ce duce la moartea sufletului. Dar după cum învierile reale n'au fost posibile fără de intervenţia lui Hristos, tot aşa nici îndreptarea omului păcătos nu e cu putinţă fără de ajutorul său.

Da, fără de ajutorul Lui nu putem nimic. In schimb însă fără de voie şi, deci, împotriva voinţei noastre, nici Dumnezeu nu ne mântueşte, respectându-ne libertatea cu care El ne-a înzestrat. De aceea a şi zis tinărului: „de voeşti să fii desăvârşit", – arătând în acest chip că soartea omului nu atârnă de vreun factor în afară de el, ci de propria lui voinţă. Acest lucru l-a accentuat şi cu alt prilej, zicând: „Cel ce vrea să vină după mine să se lapede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze mie".

Deci urmarea lui Hristos pe calea desăvârşirii e condiţionată de voinţă. Fără de voinţă, omul nu poate duce la bun sfârşit niciun lucru. Raţiunea numai ne arată calea, dar de urmat pe ea aparţine domeniului voinţei. Şi dacă e slabă sau îndreptată spre alte scopuri, zadarnice rămân toate argumentele raţiunii. Câtă putere şi stăpânire de sine ni se cere zilnic în lupta contra multelor ispite, o ştim fiecare din propria noastră existenţă. Şi a ştiut-o şi Iisus. De aceea ne-a descoperit şi mijloacele prin cari ne putem aduce sau întări voinţa, recomandându-ne în acest scop: postul şi rugăciunea, pe care şi el însuşi le-a practicat. Prin post omul caută să asigure supremaţia sufletului asupra trupului. Ca să ajungă aici, renunţă de bună voie la anumite lucruri plăcute şi permise, ştiind că cine nu se poate reţine dela satisfacerea unor pofte mărunte, acela nu se poate închina nici când e pus la o încercare mai grea. Iar pe aripile rugăciunii omul se desprinde şi evadează din această lume trecătoare, ridicându-se la cerescul său părinte, de unde soarbe puteri de viaţă nouă, curaj şi încredere în reuşita finală. Aceste mijloace rămân însă nefolositoare, dacă omul nu le practică. Iar cine nu s'a obicinuit de timpuriu să le practice, acela mai târziu cu greu îşi va însuşi deprinderea lor. De aceea, după cum grădinarul prevăzător şi grijuliu altoeşte trandafirul sălbatec până e tinăr, dacă vrea să-i producă flori nobile, la fel trebue să facă şi omul, începându-şi educarea şi nobilitarea voinţei din tinereţe, pentrucă numai aşa va ajunge o personalitate, un om de caracter, ceeace constitue cea mai înaltă podoabă la care poate aspira un muritor. Iar cine de tinăr şi-a educat voinţa, ajungând cu timpul un om de caracter, acela e atins simultan cu aceasta şi culmea desăvârşirii morale, apropiindu-se de Hristos, care e însaş virtutea personificată.

Iubiţi tineri! Am citit undeva următoarea descriere despre două lacuri, făcută de un autor strein: „Pe când eram student – povesteşte autorul – făceam dese excursii la un lac de munte, pe al cărui luciu cristalin se jucau zglobii razele solare. Prin apa-i străvezie săgetau peştişori sprinteni încoace şi încolo, în nemărginita lor bucurie. Pe ţărm visau număuita cu ochi albaştri, în timp ce crini de apă stăteau neadormiţi de strajă cu frunzele lor ce semănau cu o sabie ascuţită. Peste luciul senin al apei se aplecau cu demnitate salciile şi meditând se desfătau în surâzătoarea boltă cerească, ce se oglindea pe suprafaţa netedă a iezerului. Numai rareori bătea un vântuleţ printre ramuri şi la adierea lui buzduganele din vârfurile trestiilor se aplecau, şoptind tainic. Aşa era acest iezer ca zâmbetul fericit de pe buzele unui copilaş plin de viaţă, în ochiul larg deschis având reflexe de stele în el. Nu de mult, după lungi ani, iarăşi m'a dus într'acolo drumul. Ingrozit am privit la ceeace s'a ales din locu-mi aşa de drag. O mocirlă gălbui-verzue, plină de lâna broaştei. Ce ascunde în adâncu-i, e drept că nu se putea vedea, dar aerul infect pe care-l exala, spunea limpede că'n el domneşte putrefacţia. Orăcăitul somnuros al unor broaşte cu ochii umflaţi se auzia din nămol, iar în apropierea vre-unui trecător rar, reptile greţoase săreau speriate în apa

mocirloasă. Ce-au devenit crinii falnici ce făceau de strajă cu săbiile lor? Unde a dispărut frunzișul legănător al sălciilor? Unde a dispărut zâmbitorul cer albastru, ce se reoglindea în luciul apei? Toate, toate au dispărut. In locul vieții sglobii de odinioară n'a rămas decât putreziciune, pustiire și scârbă. Și mi s'a strâns inima gândindu-mă, că oare acesta a fost oarecândva minunatul lac cristalin din timpul studenției mele?"

Icoana primului lac e simbolul vieții copilărești, curate și neprihănite. Ca sufletul vostru să nu devină asemănător cu imaginea lacului al doilea, există un singur mijloc, acela de a urma în toate împrejurările Celui ce a zis: „Eu sunt calea, adevărul și viața" și astfel, „cel ce vine după mine, nu va umbla întru întunerec, ci va avea lumina vieții" de veci.



G. Billek: Cioclovina Mânăstirii Tismana



Lisabona *Centrul orașului*

NOTE DIN PORTUGALIA

VIZEU

de MIRCEA ELIADE

CATEDRALA

Cel dintâi lucru pe care-l observ sunt nodurile manueline lipite de bolți. Amănuntul acesta mă stimulează. Incep să privesc cu mai multă prietenie catedrala aceasta vastă, de o ascetică nuditate, și care e totuși caldă, apropiată.

Tânărul, cu figură și plete proletare, îmbrăcat sărăcăcios, a privit câtva timp absent către altar, și acum a îngenunchiat, cu oarecare sfială, și se roagă.

Și mai sunt două femei, două bătrâne, care fără îndoială ne-au observat de cum am intrat, și nu ne mai scapă din ochi, urmărindu-ne cu o amorțită viclenie în timp ce-și recită rugăciunea și-și numără potolit mătăniile.

Abatele ne arată scara cea mare care duce spre cor. De sus, catedrala își adâncește dimensiunile și-și schimbă, parcă, lumina. Un alt văzduh, un spațiu mai incert; ca și cum coloanele aceste granitice ar fi căpătat pe nesimțite o stranie însuflețire muzicală.

Dar ceeace sunt cu adevărat extraordinare, sunt jețurile corului. Speteaza și brațele fiecăruia sunt împodobite cu figuri și trupuri de o rară, nebănuită frumusețe; demoni, himere, țapi, balauri, pești, capete de damnați. Mâna care s'a rezemat atâția ani pe brațul de lemn a rotunjit profilul diavolului, dându-i o expresie mai sinistră. Și iată cât e de turburător chipul acesta de bătrân, cu gura descleștată în cine știe ce oftat lubric, cu ochii aproape de frunte, așezați atât de sus ca să vadă cât mai mult și cât mai repede, acum, în pragul morții. E fără de pereche curajul și geniul cioplitorului care a însuflețit cu atâtea priviri, și rânjete și monștri, lemnul tare, fără spic, al jețurilor. Se așezau aici, firește, bărbați plini de devoție și cântau cuvios mângăind cornițele diavolului de lângă ei, sau figura cinică a vrunui călugăr vinovat, sau himera cu îndrăzneață coadă, sau șopârla răsărită pe neașteptate din lemn, sau balaurul care se trudea de ani să se desprindă de pe speteazå și să-și caute culcuș aiurea...

Niciun chip nu seamănă cu altul. Nicio expresie nu se repetă, pe atâtea figuri care te privesc de pretutindeni. Prin ce miracol au ajuns personajele acestea din basme, din mituri sau Bestiarii, din farsele populare și legendele monastice, în corul catedralei din Vizeu? Și ce nemărginit spirit de toleranță, câtă înțelegere și ironie la clericii care au văzut cum se însuflețesc sub dalta meșterului lemnar chipurile acestea care sunt tot atâtea ispitiri ale virtuților teologale.

Corul este, dealtfel, plin de surprize. Căci deasupra fiecărui jeț se pleacă, susținând o înlăn-

țuire de coroane și alge, către un trup de femeie bine arcuit. Mă întreb cu ce ar putea semăna această femeie, ale cărei forme îmi amintesc idolii de lut ars preistorici, Venus din Moelendorf sau oricare Magna Mater eurasiatică. Zadarnic îi descoper, bine lipite de spetează, aripele de înger. Trupul de o glorioasă maturitate și, mai ales, zâmbetul atât de feminin, atât de impenetrabil, mă împiedecă să surprind în liniile acestea moi esențele angelice.

DELA O FEREASTRĂ

Trecem printr'o mare sală, fosta sufragerie episcopală, cu minunate azule jos; scene țepene, înfățișând pe Alexandru cel Mare, Titus, Vespasian; acelaș albastru ferm, sticlos, pe care anevoie înveți să-l iubești.

Dela o fereastră ne întâmpină întreg orașul, prins între dealuri împădurite. Gorunii, brazii și stejarii-plută coboară până aproape de *campo des toirros,* arena de curând clădită la marginea Vizeului. Case de un roz-cărămiziu egal, cu olanele roșii și brune. Câteva vile albe, având ferestrele de culoarea granitului umed, par rătăcite aici, în împărăția nuanțelor argilei.

Cât e de frumoasă strada aceasta dela picioarele catedralei, care cade din zid în zid, proptindu-se la răstimpuri de temeliile sau colțurile caselor, cotind brusc și pierzându-se într'o învălmășeală de coperișuri, departe, în inima orașului...

INAINTE DE A INTRA IN MUZEU

Niciun loc nu-ți pătrunde în sânge și în memorie, dacă nu-l străbați pe îndelete, fără gânduri precise, fără a încerca să-i reconstituești istoria. Iată, piața aceasta vastă din fața catedralei, despre care deocamdată nu știu nimic, deși sunt sigur că e încărcată de istorie; cu câtă melancolie îmi voi aminti mereu de ea, numai pentrucă am trecut pe aici foarte încet, privind mereu cerul, privind deci necontenit crenelurile catedralei, streșinele vechi, ferestrele...

MUZEUL GRÂO-VASCO

Sunt atâtea muzee despre care n'am însemnat nimic în acest carnet, încât nu mă îndur să uit și muzeul „Marelui" Vasco Fernandes. Poate pentrucă, deși se intitulează „muzeu regional", e unul dintre cele mai frumoase din Portugalia; cel mai frumos, fără îndoială, dacă la „Janelas Verdas" din Lisabona n'ar fi fost tripticul lui Nano Gonzalves.

Acestui Vasco Fernandes i se atribuiau atâtea pânze încât multă vreme critica modernă a crezut că e vorba de un mit. De curând, însă, realitatea lui istorică a fost definitiv validată. Și în acest muzeu, instalat într'o casă din secolul XVI, au fost adunate principalele lui tablouri, laolaltă cu pânzele altor artiști din Nordul Portugaliei și cu nenumărate alte lucruri prețioase, dela o minunată cruce pectorală bizantină până la o ciudată colecție modernă de acuarele și gonache.

Ceeace mă turbură în toate pânzele lui Vasco, nu e realismul cu care tratează el subiectele – deși și acest realism este, în el însuși, plin de mistere – ci mai ales urâțenia personajelor sale. Dela Mântuitor (din pânza „Botezul") până la soldații sau fariseii din extraordinarul „Calvar", chipurile lui Vasco oglindesc aceiași mare, înrăită urâțenie. Sunt numai două excepții, pe care le voiu aminti îndată. Dar m'apropii de fiecare tablou în parte, și regăsesc geniul lui Vasco realizându-se ca în elementul său firesc. Iată, bunăoară, „Calvarul", marea pânză care te întâmpină îndată ce intri în Muzeu, și care, fără îndoială, este una din capod'operile picturii portugheze – prin îndrăzneală, prin concepție, prin meșteșug. Dar câtă urâțenie, în aceste douăzeci și cinci de personaje! Ce figuri schimonosite, ce rânjete opaci, schilodesc fețele fariseilor care trag la sorți hainele Mântuitorului, ce profil dospit de negustor rapace are centurionul din proximul plan, înfășurat în mantia lui roșie, și câtă bestială suficiență în ochii tuturor acestor martori ai Sfintelor Patimi! Tâlharul acel rău, contorsionat pe cruce; ostașii cu chipurile asimetrice, pleznind de mediocritate și de josnicie; Longhin pe calul lui alb, aproape scăpând lancea din mână – pase-mi-te, minunea se săvârșise cu sufletul lui; până și sfintele femei din primul plan, strânse în jurul Maicii Domnului care leșină cu mâinile melancolic împreunate, – toate aceste chipuri participă la aceiași urâțenie umană, sinistră sau patetică, îmbuibată în patimi sau extenuată de ambițioase eforturi. Căci urâțenia personajelor lui Vasco nu e întotdeauna caricaturală și demoniacă, asemenea chipurilor lui Bosch sau Breughel. De cele mai multe ori e numai urmarea unei munci îndelungate, e lipsa de farmec, opacitatea, îngroșarea pe care ți-o dă viața grea, dorința de traiu bun sau setea de putere.

Aceiași optică a deteriorat și celelalte nenumărate chipuri, cu excepția Sfântului Sebastian – înconjurat de călăi hidoși – și a Sfântului Petru. Aproape toți consideră acest tablou al Sfântului Petru drept capod'opera lui Vasco. Este, în orice caz, cel mai popular. Tronul pe care e înfățișat Sfântul pare un imens baldachin de despot asia-

tic. Mantia sa imperială cade în falduri pe podeaua de mozaic. Muiat în aur, cu tiara somptuoasă, ținând în mâna stângă, rezemată de Cartea deschisă, cheia fermecată a Raiului, și înălțând tihnit dreapta, într'o benedicțiune apostolică de o cutremurătoare simplitate – Sfântul Petru ne întâmpină aici ca un adevărat Rege al lumii. Niciodată n'a cheltuit un pictor mai mult geniu, mai mult aur, mai bogate culori, – ca să omagieze victoria Bisericii catolice în chipul august, puțin obosit și totuși apostolic, al Sfântului Petru. Totul îl arată, aici, ca pe adevăratul stăpân al lumii, ca pe monarhul universal care-și impune legea și ordinea pretutindeni.

DESCOPERIRILE MARITIME

Vasco Fernandes, care înfățișează oamenii, sfinții și chiar pe Mântuitor așa cum vedea el în juru-i conpatrioții întorși din aprigile călătorii atlantice – este cel mai amar dintre realiști. Dar realismul acesta care caracterizează întreaga școală portugheză contemporană este și el o creație, alături de atâtea altele, a spiritului epocii descoperirilor maritime. Nimic mai depărtat de plastica Renașterii decât această pictură portugheză care, alături de olandezi, descoperă realismul în artă. Canonul frumseții clasice, mediteraniene, reactualizat de Renașterea italiană prin umanism și educația gustului clasic – nu s'a popularizat în Portugalia. Secolul descoperirilor maritime a creiat aici un alt canon: cel al Atlanticului, al lui *mar terebrosum*. Stilul manuelin, cu toate secretele lui, cu influențele exotice și maritime care izbesc ochiul și turbură – este cea mai organică manifestare a acestui canon.

Dar tot atât de interesant și plin de sugestii este și realismul picturii portugheze din sec. XVI. Căci toți artiștii aceștia erau contemporani formidabilelor eforturi cheltuite pentru străbaterea oceanelor și descoperirea lumilor noui. Mulți dintre ei au cunoscut coloniile de pe coasta africană și au lucrat acolo. Au văzut peisaje noui, chipuri stranii, au trăit în geografii primejdioase. Au cunoscut o viață aspră, au întâmpinat la fiecare pas moartea și bolile cumplite ale Orientului, au trăit viața grea a marinarilor și au văzut, peste tot, oameni încruntați, opintindu-se într'un efort ucigător, încordați într'o luptă nebună cu necunoscutul – oameni surmenați, istoviți, îmbătați de glorie, de vicii, de sentimentul puterii – oameni într'un cuvânt, urîți. Duritatea și bestialitatea figurilor lui Vasco Fernandes era aceiași pe care o întâlnea pretutindeni la contemporanii lui. Nu avea unde să întrevadă frumusețile serafice, contemporative, mediteraniene ale Renașterii italiene. Nu avea unde să-și pregătească spiritul pentru a putea ghici aceste frumuseți liniștite. Scurtele intervaluri de creație ale Portugaliei, erau întotdeauna între asemenea expediții.

EXOTISM

Un alt mare pictor contemporan lui Grão Vasco – Mestre do retábulo da Sé de Viseu, cum i se spune, până la identificarea numelui – își are adunată aici întreaga lui operă. Influența descoperirilor maritime este, la acest Mestre do Retàbulo, și mai vădită. Unul din tablourile lui cele mai cunoscute, *Adorarea Magilor*, înfățișează un indian din Brazilia sub chipul Regelui negru care vine să se închine la ieslea Domnului. Este un indian din Brazilia pe care nimeni nu-l poate confunda, așa cum se pregătește să îngenunchieze în costumul lui bălțat, cu cercei și șiragul de perle la gât, cu penele multicolore în jurul capului, cu lancea lui de lemn. Fără îndoială, înainte mergătorul exotismului din pictura europeană. Prototipul „bunului sălbatec“ care va obseda peste două veacuri imaginația literatorilor și moraliștilor continentali.

Portugalia se poate mândri că e precursoarea exotismului și a întregei literaturi romantice. N'a lăudat oare Camoens, cel dintâi dintre europeni, o sclavă indiană, Barbara, „captiva care-l ținea captiv“? Poema *Aquella cattiva...*, în care se exalta culoarea întunecată a pielei *(pretidão de amor)* în dauna frumuseții blonde, a deschis drumul unei întregi literaturi exotice, promovate victorios de romantism. Nu zadarnic iubea Chateaubriand *Aquella cattiva*, în care găsea validarea pasiunii lui pentru frumusețile extra-europene, nesofisticate, aparținând unor geografii pe care fervoarea lui și a tuturor celorlalți romantici o asimilau paradisului.

Așa încep toate curentele populare, așa începe orice modă și orice snobism de masse: dela un mare poet, sau dela un mare pictor. Căci moda, care a început să se popularizeze după 1920, a frumuseții bronzate și tuciurii, moda care silește tineretul continentelor albe să se „înegrească“, sau cel puțin, să se „bronzeze“ prin orice mijloc este o gravă abatere dela canoanele frumuseții clasice, mediteraniene sau nordice, care lăuda pe blonda Elena și feții-frumoși cu părul de aur, pe Blanchefleur sau Margareta. Este adevărat că moda pielii întunecate a invadat Europa odată cu muzica neagră și jazzul. Dar originile ei sunt în romantism și în *Pretidão de amor* a lui Ca-

moens. I-a trebuit câteva sute de ani până să fie nu numai acceptată de elitele Europei şi Americei, ci şi promovată de arta, de filozofia şi de sporturile ambelor continente. Revolta împotriva „pielei albe" este, fireşte complexă. Se pot identifica în ea şi elemente proletare, de revoltă împotriva aristocraţiei şi a canoanelor clasice. Dar ce este proletarul admirabililor visători din secolul trecut decât „bunul sălbatec" al lui Rousseau multiplicat în colectivitate? Şi oare nu este nicio legătură între apologia „primitivului", aşa cum a bântuit ea în sec. XVIII şi XIX, şi mesianismul proletariatului elaborat de doctrinarii socialişti în ultima sută de ani?...

DINTR'O TĂCERE

de EUGENIA MUREŞANU

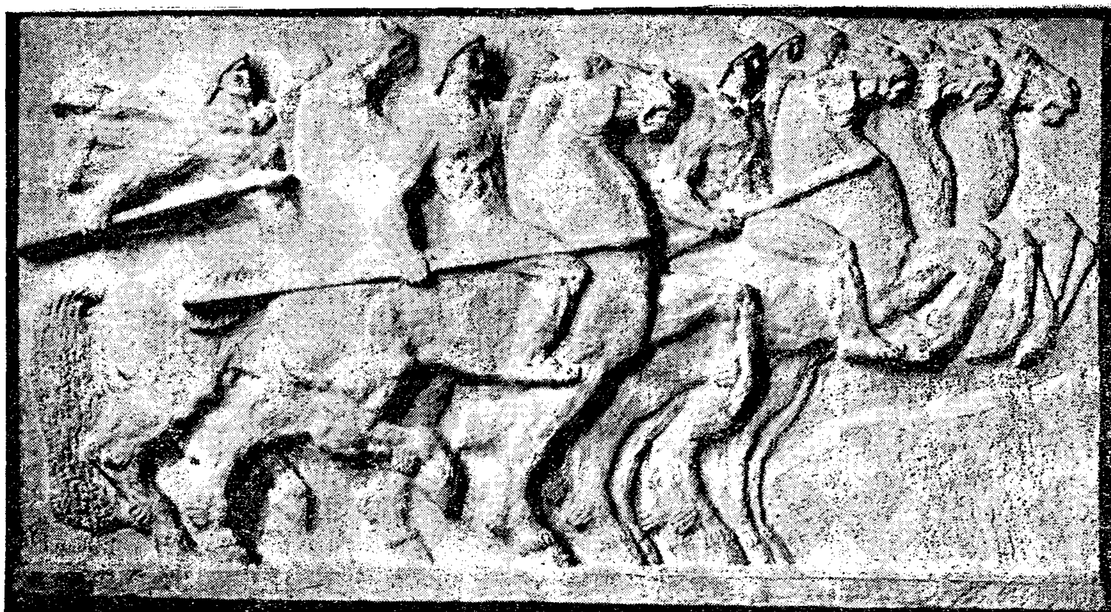
E atât de bine când oamenii lovesc în tine cu pietre.
Tu intri atunci desnădăjduit în vis
Şi te pierzi calm în înserarea din tine
Beat şi nebun şi îndrăsneţ ca Narcis.

Şi stai cu steaua serii pe fruntea-ţi de omăt
Unde lovise piatra. Cu cerul tău surpat.
Nimeni să nu te audă... Unde-o fi El? Unde-o fi El?
Şi Dumnezeu de tine de mult să-şi fi uitat...

Să ai atâta frumuseţe să dai fiecăruia puţin.
Şi-apoi să nu mai ştii. Să fii o stranie căutare,
Şi când va trece El, cu ceru-ţi pe sandale,
Să ieşi din visu-ţi casnic, orbit de aşteptare.



Gheorghe Iliescu: Desen



Ștefan Băeșan: *Basorelief*

LEGEA RĂZBOIULUI

de OCTAVIAN POPA

Intr'o seară din Decemvrie, Valentin Predescu avuse mai mult de lucru. Plecă deci acasă aproape de miezul nopții. Afară era întuneric de nu vedeai la câțiva pași. Spre răsărit însă cerul se lumina, din când în când, de rachetele aruncate în prima linie și se auzia artileria.

Stătu un moment în drum, pentru a se obișnui cu întunericul, apoi liniștit începu a clipoci cu cizmele prin noroi. Plouase toată ziua, pe drum înnotai greu în apă și noroi. Ziua puteai umbla alături de drum, prin curți și grădini, noaptea însă trebuia să ții drumul drept.

Predescu nu se gândea la nimic. De multe ori se minuna de această nouă facultate a sa. Privind înapoi, în timp, pentru cele patru-cinci luni de când era pe front la depozitul de medicamente, avea prea puține impresii. Nu recepționa nimic, cu toate că văzuse întâmplări care, altădată, l-ar fi urmărit zile întregi.

Când ajunse acasă bătu în ușă, ca de obiceiu și așteptă să i se deschidă. Spre marea sa uimire însă o găsi deschisă. Intră în casă: lumina era aprinsă. Vreo trei femei plângeau pe paturi, două fetițe adormiseră îmbrăcate în poziții ciudate. Predescu nu vorbise prea mult cu gazdele sale, fiindcă dimineața pleca de vreme de acasă, iar seara se întorcea târziu. O singură dată, fiind răcit, s'a întors dela serviciu înainte de cină. A rugat atunci pe „babușca", cea mai bătrână dintre femei să facă ceaiuri tuturor din casă. Femeile au spălat paharele, pe care le-au căutat prin dulapuri, printre haine, au pus o față de masă curată și au tăiat pâine neagră pe o farfurie. Bărbatul ședea singur la masă și împărțea ceaiul și zahărul tuturor, după bătrânețe. Mai întâi bătrânei, care era bunica tuturor, apoi nurorii și fetei sale, Șura și Marusia, și în fine copiilor: Mișa, Volodea, Jenia, Vera și Dumnezeu mai știe cum îi chema pe ceilalți. A fost singura oară când i-a văzut pe toți și a încercat să se apropie de ei.

Acum, se opri mirat în mijlocul camerii răvășite și încercă să înțeleagă ce s'a întâmplat. Mai întâi îi povesti bătrâna, apoi cele două femei. Cum nu înțelegea limba decât foarte puțin, se lămuri târziu și numai pe jumătate.

După masă, poliția ridicase pe Mișa, împreună cu alți patru-cinci copii din vecini. Nu se știe pentru ce: probabil fiindcă jucându-se în grădină, găsiră niște cartușe.

Valentin Predescu se miră de toată întâmplarea și încercă să liniștească femeile. Nu-și mai aducea bine aminte cum arată Mișa. I se păru că vede ca prin ceață un băiat înalt, cu fața osoasă, cu sprâncene mari, tăcut și retras. Nu-și amintea să fi dat vreodată față cu el, îl văzuse mai mult prin colțuri. Chiar în seara când luase ceaiul cu toți împreună, băietul era culcat lângă patul mamei-si și nu se mișcase de acolo. Părca mai mult

timid. Cum putuse deci ajunge într'o asemenea încurcătură?

Cu gesturi domoale și cu frânturi de fraze încearcă să liniștească femeile, apoi poftindu-le noapte bună, intră în camera sa. După ce aprinse lumina, rămase mult timp nemișcat, privind prin prejur. Pe masă erau ziare și cărți, deasupra patului, într'un acățător, haine, jos pantofii de noapte, iar în colțul din dreapta lada mare de capanie. Se așeză pe pat. Toate erau la locul lor, totuși parcă cineva umblase prin cameră în grabă. Ziarele nu mai stăteau frumos, unul peste altul, având deasupra, colț la colț, cărțile pe care le citea. Pantofii de casă erau împinși spre capul patului, iar lângă geam se vedea urmă de noroi.

– Cineva a umblat pe aici, își zise singur. Totuși nu întrebă nimic. In camera de alături, femeile stinseră lumina și sgomotul contenise.

După ce stinse luminarea, ca de obiceiu, pipăi revolverul și cutia cu chibritele de pe măsuța de lângă pat. In acelaș timp zări pe manta, în dreptul capului său, un cerc strălucitor. Predescu aprinse lumina și strălucirea dispăru: era un nasture cu ac, având deasupra un strat de fosfor.

Il așeză pe masă lângă chibrite și se culcă din nou. Nu se sculă decât dimineața, în strigătele disperate ale femeilor.

– „Mișa, Mișa", apoi „hospodi", „Boje" și iar „Mișa".

Când ieși afară, femeile încă boceau. Printre sughițuri îi povestiră ceva, dar nu înțelese decât o singură propoziție „Mișa kaput". Neîndoios asta însemna că cu Mișa se terminase. Fusese ucis? A trebuit o jumătate de oră bună până a înțeles totul.

Bătrâna plecase dimineața la Mișa, să-i ducă de mâncare. Nu l-a găsit. La primărie, starostele îi spusese că a fost judecat și împușcat.

Valentin Predescu vedea acum pe Mișa mai bine ca înainte. Era întins pe pământ, fața sa osoasă era galbenă, brațele-i erau desfăcute și din piept îi curgea un șuvoi de sânge închegat, peste haina groasă, de culoarea cenușei. Tabloul acesta îi ridică tot sângele în cap. Nu era sentimental și-și dădea seama că războiul are legile lui, totuși ce stricase acest copil? Era o primejdie pentru siguranța spatelui? Atunci ce făcuse?

Știa că poliția e rusească, dar la conducerea ei se afla și un ofițer german, locotenentul Paoli, pe care-l cunoștea. Băuseră împreună, la o masă, un pahar de vin mai mult și-și găsiră oarecari corespondențe sufletești. Lui Predescu îi plăcea de Paoli, felul lui delicat de a se purta și atenția sa permanentă. Era înalt, părea încă tinăr, avea o față cu trăsături delicate, femenine și părul aproape cărunt îi dădea un farmec mai mult.

Nici nu-și luă rămas bun dela femei și porni către comenduire. In fața biroului locotenentului Paoli, așteptau o droaie de civili. Predescu intră fără a se mai anunța. Nu știa nici el cum va începe, dar înainte de a putea vorbi, începu locotenentul:

– Imi pare bine că ai venit. Te-aș fi chemat eu, dacă nu veneai. Tocmai te căutasem la telefon. Știi că ieri am fost la D-ta. Ți-am recunoscut casa după fotografia de pe masă. Ești fotografiat cu soția D-tale, nu?

Predescu își aminti ziarele întoarse, papucii mutați dela loc, urmele dela geam și fotografia de pe masă. Era o fotografie făcută după o partidă



D. Iordache: Cai galopând

de tennis. Soția sa era îmbrăcată în alb, cu haină fără mâneci. Avea ciorapi scurți, pantofi de tennis albi. Mijlocul era încins cu o cureluşă împletită de antilopă... Se aşeză pe scaun lângă birou. Simțea că celalalt îl priveşte şi-l cântăreşte, cu prietenie, dar cu stăruință.

– Da, în adevăr fotografia e a mea. M'am fotografiat înainte de plecare, cu soția mea. E ultima noastră fotografie şi de aceea am luat-o cu mine. Aseară am observat că cineva a fost la mine. Nu puteam bănui că D-ta ai fost. Am venit însă aici din cauza copilului.

Paoli fuma savurând țigara şi aruncând încet suluri domoale de fum. Soarele pătrundea prin geam şi dădea atmosferei un fel de intimitate odihnitoare.

– In tot cazul te felicit. Ai scăpat şi a fost norocul D-tale.

Predescu nu înțelegea.

– Al meu?

– De sigur. Dar poftim din nou foc. Iartă-mă, nu observasem că nu a luat foc.

Stătu o clipă pe gânduri.

– Copiii aceia formau o bandă. S'au găsit la ei grenade, rachete, pistoale şi cartuşe. După socoteala lui Mişa, D-ta trebuia să fii prima victimă. In adevăr, împrejurările se pretau foarte bine la aceasta. Am verificat totul şi-ți dau sfatul să te muți. Oboanele dela geamul D-tale se deschid pe dinafară. Ai verificat vreodată cum sunt prinse? Pentru un om al casei, nu trebuesc nici zece secunde pentru a le deschide? o grenadă aruncată în pat, face un efect uimitor. Dar nici nu trebuiau deschise. Oblonul e mâncat de putreziciune şi cu o armă se poate trage de afară direct în capul D-tale. E o imprudență că ai aşezat patul față în față cu geamul.

Valentin Predescu asculta şi de abia putea crede. Mişa, băiatul timid, şef de bandă? Şi prima victimă să fie chiar el? Haida-de! Paoli glumea.

Privi omul din fața sa şi se miră cât sunt de plăcute trăsăturile feții şi cât erau de clari ochii albaştri.

– Dacă mergi acasă, verifică şi D-ta. Deasupra patului, în dreptul capului D-tale, este un mic cerc cu fosfor. L-am lăsat acolo. Fusese pus chiar în ziua când i-am prins. Priveşte oblonul şi geamul spart într'un colț şi te vei lămuri.

Când a ieşit dela comandament, lumea se învârtea cu Predescu.

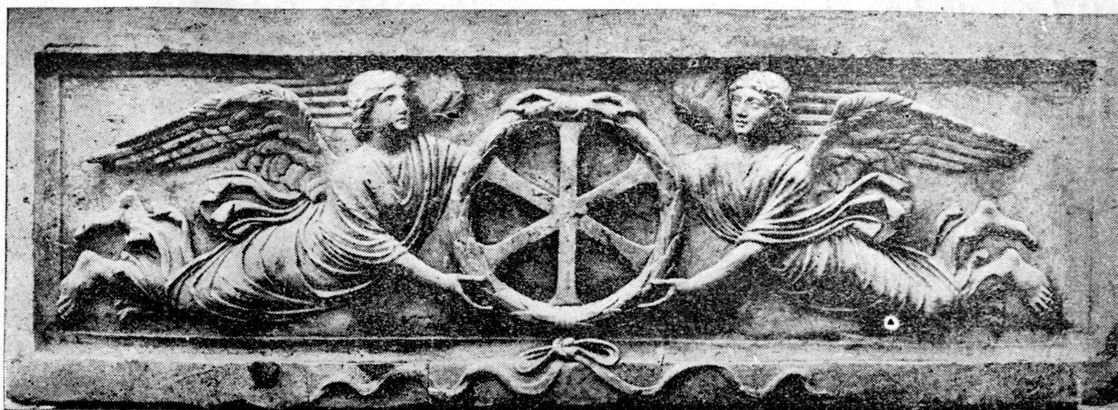
– Să fie aura chir atât de mre? Nu-i făcusem nimic.

Auzia strigătul femeilor şi ecoul strigătului îi răsuna în urechi „Mişa kaput, Mişa kaput"... Puțin a lipsit ca o altă femeie îmbrăcată în alb, să strige „Valentin kaput".

– Ciudat e războiul... Şi locotenentul acesta, cu chip de femeie. Ce ochi albaştri are!



Rezeda Moga-Dumitrescu: Muncă pentru cei plecați



PRIVEGHERE

de TEODOR CICEU

Vremuri grele, vremuri crunte,
Dar cu aprigă credință,
Dăltuit-au schit în munte,
Purtător de biruință.

Pustnici au venit în codru
Cuvioși ca 'n vremuri bune
Să sporească cât e modru
Creștineasca 'nțelepciune.

S'au uscat ca niște lemne
Și de rugă și de post;
Hotărît-au ei, pe semne,
Ca să dea vieții rost.

Codrul, un bătrân duhovnic,
Vesel frunza-și clatină
Și-i învață din gromovnic
Strămoșeasca datină.

In puterea nopții sfinte,
Când adoarme toată firea,
Rugăciunea lor fierbinte
Luminează mănăstirea.

Peste vârfuri de zănoagă
Trece luna liniștit,
Și privește cum se roagă
Frații Domnului la schit.

Pe ceaslov cu file roase
Și de vreme și de rugă,
Sufletele cuvioase
Către cer ar vrea să fugă.

Soarele, stăpânul zilei,
S'a perdut de mult în zare,
Peste rândurile filei
Plânge muc de luminare.

Raze slabe ca părinții
Mor sfioase prin unghere,
Sboară umbre peste sfinții
Afumați de priveghere.

Peste văi și peste creste
E tăcere de granit.
Dumnezeu ca 'ntr'o poveste
Se apropie de schit.

Se oprește-atunci o leacă
Inima pământului.
Toată firea se apleacă
Inaintea Sfântului.

Sus pe vârfuri poleite
Stă pe loc mirată luna,
Stelele încremenite:
Nu clipește nice una.

Din tăcerea asta rară
Se desprinde lămurit:
Pașii Domnului pe-afară,
Ruga fraților în schit.

Numai fumul de tămâie
Liniștit în jur se poartă,
A ieșit ca să mângâie
Barba Domnului la poartă.

Iată-l veșnic bun și mare
Cum rostește din pridvor
Glas de binecuvântare:
„Pace vouă, tuturor."

Vede-atâtea chipuri sfinte
Și de dragul lor suspină
Două lacrimi de părinte
Cad în barba-i de lumină.

De zăbava Lui aleasă
Ruga pustnicilor plânge;
Dumnezeu la El acasă
Imprejur pe toți îi strânge.

Infrățirea e deplină,
Domnul și-a 'ntărit zidirea;
De cereasca Lui lumină
Parcă arde mănăstirea.

POEZII

de ILIE MĂNIȚIU

GÂNDUL MEU

Gândul meu e tot zăpadă
Dumnezeu poftească să mă vadă,
Cum mi-l pun la căpătâi,
Pentru dorul cel dintâi.

Gândul meu e numai fredonări,
Legănat în cuibul de visări,
Pajiște de doruri pe pleoape
Când adorm cu tine-aproape.

Gândul meu e de mărgean,
Răsărit din fund de ape peste an,
Gândul meu cu rădăcinile,
Iți cuprinde umerii și mâinile.

ÎNTÂLNIRE

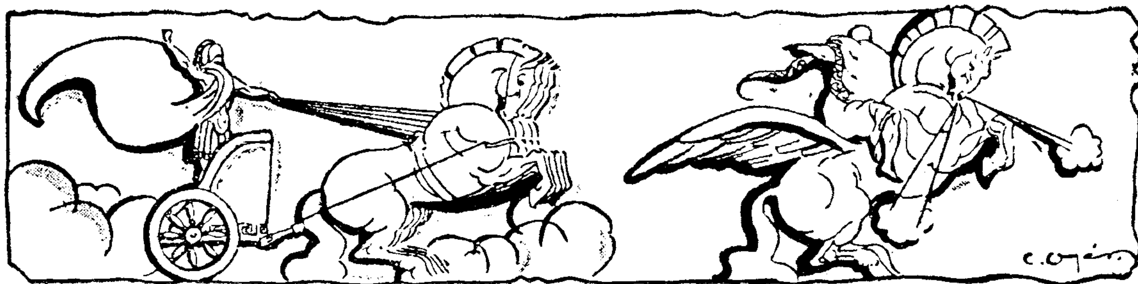
Intâlnirea noastră a fost să fie
In parfumul unei seri autumnale:
Pe alei toamna încalță sandale
Din frunzări de frasin și scumpie.

Ai venit cu razele bolnave,
Prefirate printre veștedele foi,
Să-mi aduci acuma pentru anii goi,
Toată bucuria unei încărcate nave.

Flamuri multe-ți flutură în cale
Sufletul, prin sihla fără de cărări
Iar la gât ți-atârn nădejdea mea de ieri,
Ca s'o porți în salba dorurilor tale.



Popescu Gabriel: Joc de copii



Pictura flamandă din vremea Renaşterei

de C. MUREŞANU

Ecoul Renaşterei italiene ajunge şi în Flandra spre sfârşitul sec. XV. aşa că generaţia de artişti cari trăesc în acea vreme se vor strădui să picteze conform noilor preocupări estetice, fără însă să renunţe complet la principiile de artă stabilite de înaintăşii lor. Astfel în arta lor vom găsi o luptă continuă între cele două tendinţe: idealismul Renaşterei venite din Italia, pe care ei caută să şi-l însuşească, faţă de realismul înaintaşilor, de cari îi leagă întreaga tradiţie a şcoalei flamande. La unii dintre aceşti pictori ca: Memling, Gérard David, sau Quentin Massys, idealismul va caracteriza deseori lucrările lor; la alţii, ca Hieronymus Bosch, apare realismul, de multe ori în toată cruzimea lui. Totuşi, chiar şi dânsul dovedeşte prin libertatea sa de gândire şi prin uşurinţa sa de exprimare, că n'a fost străin de influenţele marei revoluţii artistice a Renaşterei.

Hans Memling (1435-1499) s'a născut în jurul oraşului Mainz şi a învăţat probabil pictura în vreun atelier de pe valea Rinului. S'a stabilit foarte tânăr la Bruges, unde şi-a trăit aproape toată viaţa şi cum în arta lui găsim mai multă afinitate cu pictura neerlandeză decât cu cea germană, el este considerat astăzi ca unul dintre membrii de seamă ai şcoalei flamande.

Memling s'a bucurat de stima şi de admiraţia contemporanilor săi, pentru cari a executat numeroase comenzi, în mare parte păstrate până în zilele noastre. Se poate să fi lucrat în atelierul lui Roger van der Weyden, dela care a învăţat o tehnică admirabilă şi o claritate de exprimare remarcabilă. Totuşi Memling nu se poate ridica în niciuna dintre operele sale, la măreţia tragică, pe care uneori a realizat-o maestrul său.

Nota personală pe care Memling o aduce în pictura patriei sale adoptive este gingăşia plină de un parfum suav, cu care pictează Madonele. Acestea sunt totdeauna de o frumuseţe ideală, necunoscută până atunci în arta Flandrelor.

In decursul secolului trecut succesul operelor lui Memling a fost extraordinar, astăzi însă i se reproşează o oarecare superficialitate şi o tendinţă spre manierism.

La Bruges se găseau până de curând cele mai de seamă lucrări ale sale, păstrate la Spitalul Sf. Ioan. Acolo se găseşte splendidul diptic al lui Martin van Nieuwenhoven, reprezentând de o parte Sf. Fecioară cu Iisus în braţe, pe cealaltă aripă a altarului, remarcabilul portret, atât de flamand, al donatorului. Tot în acelaş mic muzeu se găseşte şi seria de tablouri, ilustrând legenda Sf. Ursula, lucrări cari i-au adus renumele şi admiraţia contimporanilor săi.

Joos van Gent (1435-1480) după o scurtă activitate la Anvers şi Gand a plecat pe la 1470 în Italia, unde s'a stabilit la curtea ducelui de Montefeltre în Urbino. Arta lui păstrează amintiri ai anilor petrecuţi în Flandre, totuşi influenţa italiană îl copleşeşte.

Fără îndoială *Hugo van der Goes* este cel mai de seamă pictor al generaţiei sale. Arta lui este personală şi reuşeşte să influenţeze pe contemporanii săi, cari începuseră să se închidă în formele rigide ale unei imitaţiuni a operelor lui Bouts şi Memling.

Prima lucrare de succes a lui *van der Goes*, este „Adorarea magilor“ cunoscută sub numele de „Altarul Monforte“, păstrat la Berlin. Pictorul nise arată aici stăpân desăvârşit al artei sale. Personagiile grupate într'un perfect echilibru dau tabloului o măreţie necunoscută până atunci în pictura flamandă. Dacă coloritul admirabil, lumina şi frumuseţea hainelor sunt tradiţii flamande, uşurinţa cu care-şi aşează personagiile statuare întăresc bănuiala unor critici de artă, că Hugo van der Goes ar fi fost în Italia.

Lucrarea cea mai de seamă a artistului, a cărei influenţă a fost extraordinară şi al cărei renume devenise chiar şi în acele vremuri — eu-



H. Memling: Preacurata Fecioară

ropean – este altarul Portinari, ce se găsește la Florența, în Galeria Ufizzi. Este cel mai mare altar flamand ce ni s'a păstrat fără să fi fost compus și împărțit între diferite muzee. Ca și altarul dela Berlin, „Altarul Portinari“ reprezintă „Adorarea Magilor" împreună cu portretele donatorilor, asistați de sfinții lor protectori.

Grupul păstorilor reprezentați pe acest tablou amintește de realismul operelor marilor primitivi și prevestește arta lui Breugel.

Pe măsură ce vremea trece, *Hugo van der Goes* uită sau reușește să transforme și să asimileze influențele italiene atât de mult, încât acestea nu mai formează ceva strein, ci parte integrantă a operei sale.

Astfel în minunatul tablou ce se găsește în micul muzeu din Bruges, reprezentând „Moartea Sf. Fecioare“, *van der Goes* a reușit să exprime cu o reținere voită de gesturi, cu o mare simplitate cromatică – tabloul este ținut aproape tot în albastru și roșu – momentul emoționant al morții Maicii Domnului. Durerea apostolilor, seninătatea întipărită pe figura Sf. Fecioare, sunt de un dramatism ce nu se poate uita.

Ca și Memling, van der Goes a pictat și portrete și a excelat în executarea lor. Nu s'au păstrat prea multe, acelea însă cari au rămas, sunt dintre cele mai frumoase ale școalei flamande.

In vreme ce acești pictori activau mai ales la Bruges, în Nordul provinciilor, mișarea artistică își continua la rândul ei evoluția.

Geertgen tot Sint Jans era olandez și a trăit la Haarlem. Nu cunoaștem nici data nașterii nici cea a morții sale, știm doar că avea 28 de ani când a murit. Caracterul specific olandez al artei sale se manifestă printr'o simplitate extraordinară a subiectelor și a compoziției, cari dau o impresie de monotonie, când sunt privite superficial.

Ultimul mare pictor olandez al sec. XV este *Hieronymus Bosch* (1450–1516). Realismul narativ, pe alocuri drastic, dar plin de humor, care



P. Bruegel sen.: Orbii

se întrezăreşte în opera lui Geertgen, devine esenţialul în pictura lui Bosch. Totuşi invenţiile de lucruri fantastice, uneori înfiorătoare, cum sunt viziunile despre iad – nu sunt invenţiile lui Bosch sau rătăciri spirituale ale unui om anormal, cum mulţi au încercat să le tălmăcească. Ele sunt în realitate redarea plastică a nenumăratelor predici religioase ale timpului. In decursul Evului Mediu în toată sculptura romană a catedralelor franceze se găseau reprezentate cele mai groaznice viziuni apocaliptice, iar predicile menite să înspăimânte populaţia, au continuat chiar şi în decursul sec. XV. In Italia, Savonarola şi-a ţinut faimoasele predici spre sfârşitul secolului, iar în Flandre predicatori mai puţin iluştrii, în schimb foarte numeroşi, au activat în acelaş sens.

Arta vizionară a lui Bosch ne apare extraordinară în halucinatul triptic al „Tentaţiunii Sf. Antoniu". Tradiţia moştenită dela fraţii van Eyck este prezentă în mai toate lucrările artistului. Totuşi în cea mai frumoasă lucrare, „Intoarcerea fiului rătăcitor" (Rotterdam), libertatea de exprimare, importanţa pe care o dă figurii din primul plan, culorile aproape monocrome, ni-l arată pe Bosch, câştigat de ideile Renaşterei.

Contemporani cu Hieronymus Bosch, sunt Gerard David şi Quentin Massys, cari lucrează amândoi în provinciile de Sud. Arta lor este foarte deosebită de concepţiunea vizionară a maestrului din Nord.

Gerard David, deşi născut în Olanda, s'a stabilit în 1484 ca tânăr maestru al corporaţiei pictorilor la Bruges, unde a rămas până în 1523, anul morţii sale. David este un artist serios, care reuşeşte să ne dea ceva din măreţia primilor maeştri flamanzi. In lucrările sale simţim ecoul de sinceritate religioasă, întâlnit atât de des în opera lui Jan van Eyck.

Totuşi Gerard este nevoit deseori să sacrifice realismul caracteristic şcoalei flamande, noului ideal de frumuseţe dictat de Renaştere.

Viaţa şi-a trăit-o în Bruges, oraş care pe măsură ce portul îi devenea impracticabil, îşi pierdea şi importanţa economică. Ultimele raze ale unui trecut măreţ se resfrângeau asupra cetăţii menite să cadă pradă decadenţei şi să fie în curând dată uitării. Cu Gerard David se stinge ultimul mare pictor din Bruges.

*

In vreme ce portul acestui oraş se înnămolea, iar comerţul cu ţările îndepărtate nu se mai putea face, o altă cetate, graţie admirabilei sale poziţii, era în plină ascensiune.

Este vorba de Anvers, a cărei importanţă economică a crescut de atunci mereu şi se menţine până în zilele noastre. La Anvers a trăit un contemporan al lui Gerard David, *Quentin Massys* (1456–1530) care a devenit marele pictor al cetăţii.

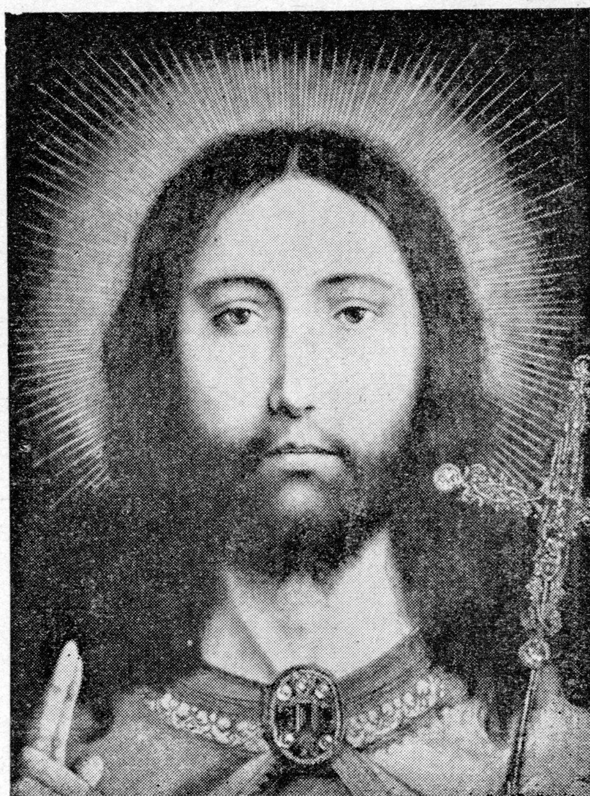
Dintre lucrările sale cele mai cunoscute sunt două mari altare, unul închinat Sf. Ana (Bruxelles), iar celalalt închinat Sf. Ioan (Anvers).

Gruparea personagiilor cari par legate sufleteşte, preocupate de aceiaşi idee, apoi culorile reci, lumina transparentă, ceva din acel „Sfumato" al lui Leonardo, dovedesc o mare influenţă italiană.

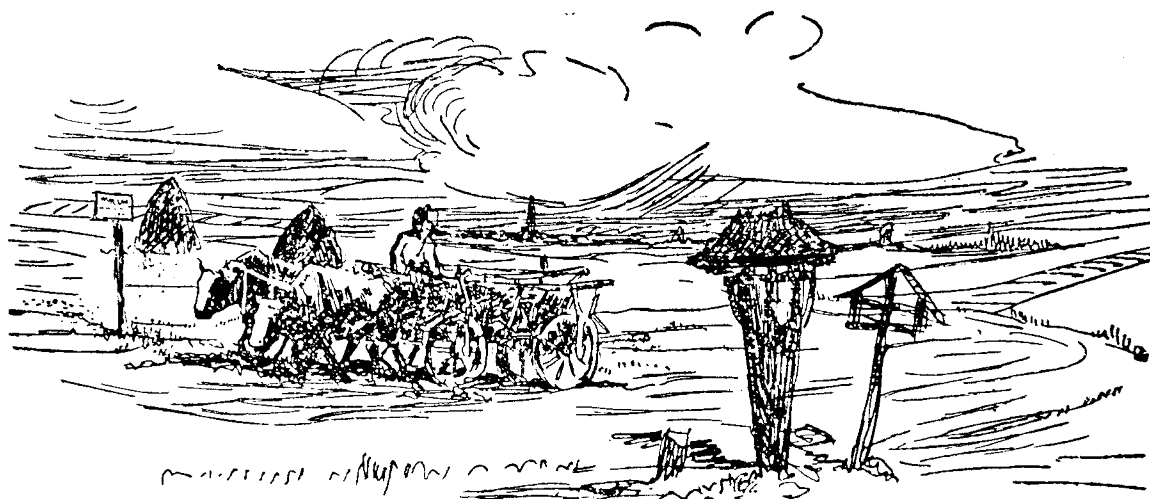
Quentin Massys a pictat şi multe lucrări cu subiect profan, să nu amintim decât portretul bancherului şi al nevestei sale (Louvre), unul dintre cele mai frumoase tablouri ale maestrului.

Ioachim Patinier (1480–1524) este primul peisagist al şcoalei flamande. La dânsul subiectul se reduce la un episod ce se pierde cu desăvârşire în măreţia şi varietatea peisajului înconjurător.

Cu stingerea din viaţă a pictorilor amintiţi, arta flamandă intră într'o fază de decadenţă. Influenţa italiană devine covârşitoare, artiştii îşi sacrifică personalitatea, mulţumindu-se să imite arta marilor italieni. Cazul lui Breugel, strâns legat de arta naţională a patriei sale, este ceva cu totul izolat. Puţini au fost cei cari au înţeles această artă admirabilă, plină de seva şi sănătatea creatoare a spiritului flamand.



Quentin Massys: Iisus Hristos



ODINIOARĂ

de ILIE MĂNIȚIU

Atâta eram de mic, încât mă vâram pe subt măsuța așezată lângă blidariu, cu brusturi pe cap și cucute în mână, în chip de prapori, cântând ca după mort, de țâuia casa de gura mea. Alergam iepurește pe subt toate lavițele, pe subt scaunul pe care ședea mama torcând, mă opăceam puțin până-i furam cartoful pe care-l punea în fus să fie mai greu, și de acolo țâșneam de-abușilea drept între picioarele lavițelor, în colț, lângă talpa răsboiului. Acolo tăceam mulcom până când vedeam pe mama că mă caută prin casă, cotrobăluind după mine peste tot, numai unde eram eu, nu. Atunci începeam să fac ca mâța:

– Miiir....

Mama s'apleca în genunchi, subt masă și cu furca întinsă suliță spre unghețul de unde miorlăiam eu mai înfuriat, începea să dihăie:

– Căț.... motătoi.... căț! Dă-mi pristănu'... că de nu'ți rup mustățile!... căț!... coaț!

Ca să-i demonstrez că persoana căreia i se adresează e cu totul alta, începeam să latru:

– Ham-ham.... mmmărrr! Eram îndărătnic și nu capitulam până mama nu-și punea mâinile la ochi și începea să plângă:

– Lasă... hi.. hi... că.. moriu... io... și nu mai ai mamă...!

Desarmat și cu ochii scăldați în lacrimi, ieșeam cu pristănul în mână și i-l întindeam mamii. Imi era teamă grozavă să nu moară. Ea începea deodată să râdă și să mă gâdile subt bărbie și pe pântec, unde se ridica mai mult cămășuța când mâncam scoverzi, zicându-mi:

– Măi Ilie
ciocârlie,
ce-ai mâncat
de te-ai umflat?
Șepte pite și-un mălaiu
și-un scremuț de chițigaiu.

* * *

Purtam ciorecuți de pânză, crăpați în spate, cum poartă toți copiii dela țară cât sunt mici.

Când, în șezătoare, îmi spunea vreo fată mare:

– Iată, ți se vede cercelușu?... mă uitam lung la ea fără să pricep, apoi continuam să mă joc cu ghemele și mâța.

Dela o vreme am început să pricept anumite lucruri, să mă simt rușinat de cioarecii cu fereastră în spate. Nu mă mai vâram pe subt scaune și subt pat, când era cineva în casă. Imi făceam de lucru în șură, sau ciocârteam cu briceagul cu prăsele de lemn roșu, pe treapta privariului.

Intr'o zi am început să scârțâiu, cârtind:

– I-hi.... că mie nu-mi faci cioaleci de ăia...!

– De care mă, „voevoade râs-cu-plâns?" – se făcea mama că nu pricepe.

– De ăia.. i-hi...!

– De care, „chipăruș auruș"?

– Știi... de ăia de cale ale și Diniu...!

– Și de care are Diniu...!

– De ăia cu fund... noa! – țipam eu enervat de atâta nepricepere din partea mamei.



Mimica Broşaru: Cap de expresie

In noaptea Paştilor, când pe subt ferestre lumea se prelingea ca o apă mare şi leneşe, uşor lărmuitoare, spre biserica cu ferestrele luminate de poporul de făclii aprinse, m'a trezit mama cu o veste mare:

– Scoală „fete-logofete", nu mai dormi, că ţ'o ouat moţata în poală... Hristos a 'nviat! şi zi măicuţii „adevărat c'a 'nviat!" ca să te pupe Domnul drăguţu' în ziua de Paşti. Visat-ai tu ceva azi noapte?

Dupăce mi-am roşit pleoapele tot frecându-mă cu călcâiele palmelor să-mi sară somnul, am crăpat ochii puţin, cu teamă, să nu mă lovească lumina galbenă a lămpii în negrul lor. I-am închis iar, apoi i-am deschis tot mai mari, tot mai mari în faţa minunii: mama flutura înaintea mea o pereche de cioareci albi ca spuma, mai albi şi mai frumoşi ca ciorecuţii tuturor copiilor. I-am sărit de grumaji, am sărutat-o nu ştiu de câte ori, cu zgomot şi poate n'aveam de gând să-mi ostoiu năvala bucuriei mele dacă nu mi-ar fi tăiat mama avântul.

– Ho.. tară-ho! c'o mănânci pe mama toată şi cine să-ţi mai facă altă mândreţe de ciorecuţi! Hai c'om pierde sfânta slujbă.

Nu ştiu când a trecut slujba Invierii, nu ştiu când mi-a luat mama mucul lumânării din mână să nu-mi aprind lăibăruţu', nu ştiu când m'a ridicat de subţiori ca să ajung cu bărbia pe oala cu paşti „să nu pice nicio fărâmă". Eram pe altă lume. Un singur gând îmi era înfipt sub frunte, ca un cui care nu mă durea însă, ci mă umplea de o mare fericire, să ies mai repede din biserică, să mă duc pe uliţă, în ochii tuturor, să mă vadă Diniu, Culiţă, Miia lui Dan, toţi vecinii, toată lumea, să mă vadă cu cioareci noi şi „de iei mari".

Ştiu numai că odată am simţit cum oul „de puicuţă", „ciomnit" în frunte şi în dinţi de o sută de ori ca să-i verific tăria, şi pe care-l ţineam în buzunarul dela laibăr, s'a spart în mâna care l-a strâns prea puternic. Printre degete a început să mi se prelingă zeama cleioasă a oului.

Ceva s'a surpat în mine, cu sgomot puternic, de nimeni auzit. Urechile au început să-mi svâcnească regulat, ca subt nişte lovituri de ciocane. Opincă scâlciată, gura mi s'a strâmbat a plâns. In ochi au început să curgă ape călduţe, cari se prelingeau în boabe mari pe obraji.

Lângă mine, mama se închina cu glas tare, în faţa unei icoane arse pela colţuri, de mucuri şi plină de picături mari de ceară curată. Fără să aplece privirea spre mine, mama mă trase de mână, pătrunzând în puhoiul de oameni ce se scurgea spre ieşire, călcându-se pe picioare, ţipând şi gemând.



Aurel Jiquidi: Copii

Afară, soarele dimineții ș'ascuțea săbiile de turla bisericii, apoi ca un flăcău sărea de pe acoperișul cu șise între roatele de oameni cu cojoace de berbece, îi călca pe opinci, pișca fetele de piepturile strânse subt iile pline de ciocănele și umărași și, mândru de ispravă, sărea gardul subt ferestrele bisericii, ciocănind în sticla afumată a necaz popii Nicolae care întârzia cu cantorul la împărțitul ouălor și al paștilor rămase. De acolo, ca un cavaler medieval, cu toate spadele scoase din teacă amenințător, arunca creștinilor un „adevărat c'a înviat Hristos" și o sbughea peste delnițe spre dumbrăvile unde mugurii își rupeau scutecele prea strânse.

Intr'o roată mare de neamuri, Culița lui Gavriluș, cu bitușiță nouă și opinci încrețite, trăgea pe mamă-sa de fustă, smârcăind:

– Mumăăă... hai... acas'!

Mamă-sa, vecina Ana, o femee înaltă, osoasă și aprigă, cu vorbă aspră de ne băga în sperieți când ne ocăra, nu-l lua în seamă și vorbea mai departe cu fină-sa, socotindu-se când să-i aducă colac.

– Da' mai lasă-mă'n pace, mozoceo, că om mere noi.

Cum l-am văzut, inima mi s'a înălțat iar de o prăjină. Deși ochii îmi mai pluteau în apele plânsului, m'am desprins repede de mama și am alergat la el.

– Măi Culiț... io am cioaleci noi... io am cioaleci noi... și tu n'ai... i-hi! mă întorceam cu spatele către el, aplecându-mă de mijloc, adânc, ridicându-mi cămeșuța dinapoi să vadă Culiță, bine, marea minune, bucuria mea.

Se făcu o tăcere grea în roata de oameni, apoi isbucniră toți ca la o comandă, într'un râs mare, de răsuna tot vadul, toate ulițele, satul tot, molipsit, râdea prin mii de guri. Urechile începură să mă doară. N'auzeam decât:

– Ha-ha-ha, hi-hi-hi, he-he-he!

– Ți i-ai spoit măi viteazule!

– Le-ai făcut botezul, ho-ho-ho!

Am simțit deodată că sunt ridicat de mama în brațe. Plângeam fără să țip, ca un bătrân care e pus să ducă o greutate mare în spinare.

Obrajii mă frigeau.

Acasă mama a priceput ce n'a priceput o lume întreagă, tot satul.

– Lasă, dragul meu, nu te mâhni, bine că n'o fost mai rău, da' ou de puicuță om mai găsi noi.



Cu fluerul



VITRINA CĂRȚII

CRONICA LITERARĂ

Isidor Todoran: BAZELE AXIOLOGICE ALE BINELUI. Sibiu, 1942. Pag. 134.

Iată o Carte (scris cu C mare)! După ce ai citit-o, dar cu creionul în mână și nu între două stații, ci cu zăbavă și reluări, vezi înaintea ta o *teză creștină privită filosofic.*

Părintele profesor Dr. Isidor Todoran, până în 1940 profesor de Dogmatică și Apologetică la Academia teologică ortodoxă română din Kolozsvár-Cluj, a mai publicat anii trecuți o lucrare prețioasă pentru teologia și filosofia ortodoxă: *Problema cauzalității în argumentul cosmologic* (206 pag.). Alte studii ca: *„Argumentul teleologic"*, *„Transmisibilitatea răului"*, *„Imperfecțiunile lumii față de înțelepciunea divină"*, *„Filosofia religioasă a lui Nicolae Berdiaeff"*. ș. a., le întâlnim risipite prin Anuarele Academiei teol. ort. rom. din loc, prin „Revista Teologică" și în paginile acestei reviste.

*

Toate moralele așează *binele* ca scop al acțiunilor morale. Prima și fundamentala maximă, principiul de temelie al tuturor moralelor este: *„fă binele și înlătură răul"*.

Dar ce este binele? In ce consistă el? Răspunsul la această întrebare alcătuește obiectul tuturor controverselor etice, dela gânditorii antici până la cei de azi. Dacă în așezarea binelui ca temelie și țintă a moralității întâlnim un acord, în conceperea și definirea acelui *bine* au existat și există adesea deosebiri ireductibile.

Lucrarea de care ne ocupăm aci este un răspuns creștin dat în termeni filosofici la problema binelui.

„Problema binelui apare ca o problemă a valorii vieții umane. Ce este bun? Ce este valoros în viață și în lume?". In acești termeni își limitează și precizează autorul în introducere, subiectul lucrării (pag. 14).

Binele „fiind valorosul prin excelență nu se poate înțelege înafară de ceeace omul concepe ca valoare, de unde urmează că problemei lui nu i se poate propune o soluție satisfăcătoare decât în corespondență cu soluția acceptată în problema valorilor în general" (pag. 15). De aci, în capitolul I, *Problema valorilor,* autorul face un scurt istoric asupra binelui privit ca valoare.

Arată că în problema valorilor, în general, Protagoras are o însemnătate deosebită. Prin teza sa, potrivit căreia *omul este măsura tuturor lucrurilor,* binele și răul nu are nicio fundamentare obiectivă. Putem vorbi despre *bine* sau *rău* numai în raport cu atitudinea omului, cu punctul lui de vedere, deci un *subiectivism relativist.*

Poziția lui Platon este a doua poziție reprezentativă în problema valorilor, aceea a *obiectivismului absolutist.* Valorile, deci și binele, au o existență obiectivă — *ființă ontologică.*

Acestea sunt cele două extreme între care au evoluat disputele asupra problemei valorilor: *subiectivismul* și *absolutismul.* Pe aceste două linii urmărește autorul evoluția problemei: *în antichitate,* în *filosofia creștină a valorilor* și în *timpul nou.*

„In filosofia creștină binele suprem, real, este Dumnezeu, a cărui existență se cunoaște prin rațiune și a cărui esență se descopere prin revelație supranaturală. Binele cel mai înalt realizabil este viața eternă, urmare a asemănării omului cu Dumnezeu — asemănare care e și ea fruct al efortului uman cu dragoste spre perfecțiune. Moartea eternă este răul cel mai mare. *Binele moral constă în conformarea cu voința lui Dumnezeu. Binele moral are acest caracter, fiindcă așa îl voește Dumnezeu; iar Dumnezeu nu voiește decât binele, pentrucă acesta constitue propria sa ființă pe care nu și-o poate contrazice, dată fiind perfecțiunea sa"* (pag. 21).

„Ca orientare, filosofia creștină a valorilor

este realistă, nu în sensul că valorile ar poseda un mod de fiinţare autonom şi independent, ci în acela că sunt fundamentate toate în existenţa absolută, în Dumnezeu“ (pag. 22).

In timpul nou menţionează:

A) *Concepţiile relativiste asupra valorilor* ale lui *Thomas Hobbs, John Locke, Jeremy Bentham, J. St. Mill, Schopenhauer, H. Spencer, Westermarck ş. a.*

B) *Concepţiile absolutiste asupra valorilor* ale lui *Hugo Grotius, Leibniz, Kant, Fichte, Windelband, Husserl, Max Scheler* şi axiologia „nonpersonalistă şi atee“ a lui *Nicolai Hartmann*. La acest loc se ocupă şi de gânditorul şi teologul român *I. G. Savin*, care „profesează o doctrină absolutistă asupra valorilor, concepute ca valabilităţi absolute“ (pag. 46).

C) *Concepţii intermediare*. Aci situează pe *Descartes, Lotze, Rauh, Durkheim, Bouglé, Heyde, Eug. Speranţia, D. D. Roşca* şi concepţia originală a lui *Lucian Blaga*.

In al II-lea capitol al lucrării se ocupă de *Lumea valorilor*, cu următoarele subdivisiuni: 1. *Natura şi valorile;* 2. *Vieaţa şi valorile;* 3. *Atitudinea verificatoare;* 4. *Conceptul de valoare;* 5. *Adevăr şi valoare;* 6. *Subiectivismul axiologic;* 7. *Relativismul sociologic;* 8. *Absolutismul axiologic* şi 9. *Relativismul axiologic obiectiv*.

Al III-lea (şi ultimul) capitol al lucrării: *Binele*, sintetizează rezultatul profundelor explorări anterioare. Tezele de mai sus, drămuite în cumpăna dreptei judecăţi formează trepte spre valoarea valorilor, care este *binele moral*. Aci se ocupă de: 1. *Valorile morale;* 2. *Binele valoare morală fundamentală;* 3. *Bine şi datorie* şi 4. *Ideea de bine şi religia*, chestiuni nu numai de prim ordin, dar prezentate într'o logică impecabilă şi cu o rară limpezime, ceeace face din această carte o deosebit de preţioasă contribuţie la studiul problemelor de filosofie morală. Pr. FL. M.



Preotul Florea Mureşanu: ÎNTÂIA CARTE DE INVĂŢĂTURĂ. Editura Episcopiei ortodoxe române din Kolozsvár-Cluj, 1943, pag. 238, preţul 3 Pengei.

Dupăcum aflăm din prefaţă, lucrarea prezentă a fost sugerată de P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan, care a venit la cârma eparhiei aducând cu sine un renume bine stabilit de mare cărturar, cu toată tinereţea-i relativă. Prin acest înalt prestigiu, dobândit printr'o muncă migăloasă, atât în calitate de profesor şi rector al Academiei teologice „Andreiane“ din Sibiu, cât şi de publicist, P. S. Sa şi-a câştigat de timpuriu un loc de frunte în ierarhia noastră, situându-se alături de cele mai reprezentative figuri de cârmuitori ai Bisericii noastre strămoşeşti. Această preocupare cărturărească însă, căreia-i consacră şi acum o bună parte din timpul său liber, ştie s'o subordoneze, ca nimeni altul, adevăratei sale chemări, aceea de suprem păstor şi îndrumător al turmei lui încredinţate. Grija aceasta transpiră din toate actele sale. Drept mărturie vie despre aceasta stă întreaga sa activitate, având în permanenţă ochiul atent aţintit asupra tuturor nevoilor fiilor săi duhovniceşti, gata în orice clipă să intervină acolo unde a observat o lacună, spre a contribui la zidirea sufletească a păstoriţilor săi. Uneori însă intervenţia sa directă şi personală e imposibilă, pastoraţia, aşa cum o înţelege P. S. Sa, în aceste vremi, depăşind puterea de muncă a unui om, oricât de bine intenţionat ar fi el. In asemenea cazuri se mărgineşte să dea sugestii, îndrumând pe alţii să-i realizeze dorinţele.

In faţa unui asemenea caz trebue că s'a aflat şi când pe păr. Florea Mureşanu „l-a poftit să întocmească o lucrare menită să întregească învăţătura de credinţă şi viaţă cuprinsă“ în cărţile de religie ortodoxă pentru primele patru clase primare. Şi sămânţa cuvântului arhieresc, căzând în pământ bun, carte s'a făcut, carte scrisă „pentru tineretul român de lege răsăriteană şi pentru tot Românul iubitor de Hristos“. Această lucrare e intitulată „Intâia carte de învăţătură“, ceeace înseamnă că va mai urma cel puţin încă una, pe care — de altfel — autorul o şi promite. Ea „cuprinde părţile de căpetenie din istoria bisericii universale şi naţionale“ şi e menită să fie în primul rând un „manual de şcoală pentru clasa V-a şi a VI-a din învăţământul primar“. Deci, înainte de toate, o carte de şcoală. Insă cu toate acestea, ea se adresează cu aceeaşi dragoste întregului nostru tineret şi tuturor celor ce iubesc legea lui Hristos şi Biserica Lui“.

Am insistat asupra acestor chestiuni de amănunt spre a preveni pe aceia dintre cititori, cari ar dori să afle ceva nou în prezenta lucrare. De aceea e bine să se ştie dela început, că o carte de istorie menită să servească drept manual şcolar, din capul locului nu poate să cuprindă ceva nou, ceva inedit. Intr'o asemenea lucrare nou trebue să fie altceva şi anume metoda, meşteşugul de a expune, de a înfăţişa lucrurile, încât să fie uşor înţeleasă de aceia, cărora le este destinată. Ori în această privinţă păr. Mureşanu ne-a oferit o pildă măiastră, scriind în graiu neaoş românesc aşa de apropiat de „limba vechilor cazanii“. Din fiecare rând, din fiecare frază străbate grija de a fi înţeles

şi de cititorii dela ţară, satisfăcând însă în acelaş timp şi pe cititorul cult, cu pretenţii literare. In această strădanie a sa zace meritul principal al lucrării.

Aşa de vastul material al istoriei bisericeşti, din care spicueşte părţile cele mai caracteristice, e împărţit în două. Partea primă cuprinde istoria Bisericii universale, începând cu întemeerea ei în urma înflăcăratei şi inspiratei cuvântări a sf. Petru, când s'au botezat ca la 3000 de suflete. Astfel a luat fiinţă prima obşte sau comunitate creştină, cei botezaţi simţindu-se cu toţii una, fiind legaţi prin legătura dragostei evanghelice, care-i îndemna să se întreacă în a face bine, ajutându-se unul pe altul, încât nime să nu fie lipsit între ei.

Şi având în vedere că se adresează în prima linie tineretului aflat în epoca formării personalităţii sale, autorul nu se mulţumeşte cu expunerea strict istorică a faptelor, ci pretutindeni insistă cu precădere asupra laturei educative. Spre a veşteji ravagiile minciunii, expune cazul lui Anania şi al soţiei sale Safira, cari au fost pedepsiţi cu moartea pentrucă au tăinuit o parte din preţul unei ţarine vândute. Iar spre a îndemna la perseverare în credinţă, se serveşte de înaltul exemplu al sf. Apostoli, al creştinilor din primele veacuri şi al câtorva mari mucenici, cari în ciuda tuturor prigonirilor din partea statului păgân şi-au mărturisit fără şovăire credinţa în Hristos cel înviat, răbdâud mai bine moarte de martir, decât să se lepede de Cel ce le-a arătat adevăratul rost al vieţii. Foarte sugestiv sunt zugrăvite scenele de martiraj din timpul persecuţiilor.

După aceste zile sumbre s'a ivit însă şi ziua triumfului — prin împăratul Constantin cel Mare, care proclamă creştinismul ca religie de stat. Scăpând în felul acesta de duşmanii externi, se ivesc acum o serie de duşmani interni, ereticii, împotriva cărora luptă cu succes vajnicii apărători ai dreptei credinţe, marii ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie de Nazians şi neîntrecutul cuvântător Ioan Gurădeaur, ale căror figuri mărețe sunt evocate în cuvinte emoţionante. Datorită neobositei lor activităţi şi a sinoadelor ecumenice se stabileşte până'n cele mai mici amănunte doctrina creştină, care se răspândeşte şi dincolo de graniţele aşa de vastului imperiu roman, datorită unui concurs de cauze favorabile.

Ceeace n'a putut înfăptui viclenia ereziilor, a produs trufia, care a dus la sfărâmarea unităţii bisericeşti, desbinând-o în biserică de Răsărit şi de Apus, la 1054. De acum fiecare biserică a urmat un alt curs de desvoltare, fără să stea în legătură una cu alta. Doar pe timpul expediţiilor cruciate, iniţiate de papi în vederea recuceririi locurilor sfinte de sub dominaţia Semilunei, arată că s'a mai stabilit o legătură, când cruţiaţii au înfiinţat la Constantinopol un imperiu latin, pus sub scutul papei. După desfiinţarea lui, imperiul bizantin, de soartea căruia era strâns legată şi cea a Bisericii răsăritene, are de înfruntat neîntreruptele atacuri ale Turcilor, cari în cele din urmă reuşesc să ocupe la 1453 vechiul Bizanţ. Prin aceasta situaţia Bisericii răsăritene devine una din cele mai precare din cauza atitudinei ostile a mohamedanilor fanatici, ceeace a necesitat în câteva rânduri intervenţia marilor puteri europene în favorul creştinilor din imperiul otoman. Soartea singuraticelor patriarhii ortodoxe dela această dată până'n prezent este arătată în mod amănunţit.

De primejdii de acest fel biserica apuseană a fost scutită. Profitând de acest fapt, ea s'a putut dedica unor opere de construcţii monumentale, a căror înfăptuire reclamă timpuri de linişte. In schimb însă n'a fost scutită de frământări interne, cari au dus la desbinări în sânul ei. Odată pornită pe panta înstrăinărilor, dela dogma fixată în sinoadele ecumenice, cari au avut ca prim rezultat marea schismă dela 1054, în biserica apuseană cu timpul s'au introdus şi alte învăţături şi practici noi. Impotriva lor s'au ridicat chiar unii membri din cler, precum şi unele sinoade, cerând cu insistenţă reformarea bisericii. Cum încercările şi demersurile lor n'au fost luate în considerare de forurile conducătoare, s'au aflat unii, cari au înfăptuit reforme pe cont propriu, adecă după părerile lor personale. Din categoria acestora fac parte cei trei mari reformatori. Luther, Zwingli şi Calvin, a cărora doctrină şi activitate e redată în chip sumar.

Cu aceeaş claritate, dar cu şi mai multă căldură ne înfăţişează păr. Mureşanu în partea a doua evenimentele esenţiale din istoria Bisericii noastre naţionale. După ce expune istoricul cuceririi şi colonizării Daciei de către Traian, arată că între băştinaşii rămaşi în viaţă şi coloniştii romani s'au înjghebat legături foarte strânse, învingătorii împrumutând învinşilor graiul lor latin şi credinţa creştină. Că noi am primit creştinismul în această epocă, o dovedeşte marele număr de cuvinte creştine de origine latină pătrunse „în graiul nostru încă pe vremea stăpânirii romane aici, adecă înainte de 271, când legiunile s'au retras în Sudul Dunării, de unde au continuat să ne vină episcopi misionari latini, ca de ex. sf. Nichita Remesiana. De centrele episcopale din dreapta Dunării am continuat să atârnăm şi după venirea Slavilor şi Bulgarilor, cari s'au slavizat şi apoi au primit legea

lui Hristos. Dar aceste centre devenind acum slavone şi noi am fost siliţi să primim în Biserică limba slavonă. La aceasta a mai contribuit şi faptul, că primul imperiu bulgar se extindea şi asupra unor teritorii din Nordul Dunării, pe unde locuiau Românii.

Despre o organizare bisericească proprie la Români nu poate fi vorba înainte de organizarea politică a poporului nostru. Abia după înfiinţarea principatelor ca state independente s'a organizat şi Biserica, mai întâi în Ţara Românească, unde s'a înfiinţat prima mitropolie la Curtea de Argeş la 1359, apoi în Moldova. Peripeţiile organizării Bisericii din acest principat sunt redate în mod amănunţit. In ce priveşte mitropolia din Transilvania, păr. Mureşanu, bazat pe două documente invocate şi de d. prof. universitar Dr. I. Lupaş, se declară hotărît pentru existenţa ei la 1479, deci cu mult înainte de scurta domnie a lui Mihai Viteazul asupra Ardealului. La fiecare mitropolie sunt arătate şi mutările reşedinţelor, precum şi episcopiile sufragane.

In capitolul despre mănăstiri, le înşiră pe cele mai însemnate, dimpreună cu ctitorii lor. Vorbind despre rolul lor în trecutul nostru, nu se putea să nu amintească şi de curentul de luminată cărturărie inaugurat de călugărul Pasie. Alte câteva capitole se ocupă cu apărarea credinţei ortodoxe de către mitropolitul Petru Movilă şi cu suferinţele şi luptele Românilor ardeleni cu calvinismul dominant în sec. XVII. Urmează apoi expunerea pe larg a curentului început în Ardeal prin tipăririle diaconului Coresi de a introduce limba română în slujbele divine. Mişcarea trece munţii, unde prin activitatea unui şir de vlădici, cari „înjugau ziua cu noaptea" limba slavonă este treptat înlocuită cu cea naţională, mai întâi în Moldova, apoi şi în Muntenia. Pe urmă se face istoricul fiecărei provincii locuite de Români. Ultimul capitol se ocupă de organizaţia Bisericii şi de organele cârmuirii centrale.

Nu pot termina această dare de seamă fără să relev şi unele scăpări din vedere sau greşeli de tipar, cu atât mai vârtos că însuşi autorul face apel în această direcţie, ca la a doua ediţie — pe care o întrezăresc — să le poată îndrepta. De aceea voi aminti că: alegerea lui Matia în locul Iuda s'a petrecut în ziua înălţării Domnului, iar nu la pogorârea sf. Duh (pag. 2). Pe Ioan de Prislop nu Mihai l-a aşezat mitropolit în Alba-Iulia, ci el păstorind dela 1585 l-a întâmpinat la intrarea sa în cetate (p. 132). Psaltirea Scheiană n'are nicio legătură cu Scheii Braşovului. Numele şi l-a primit dela moşia Şcheia a donatorului ei Sturdza (p. 150). Limba română n'a ajuns stăpână în Biserica din Ţara Românească pe timpul lui Teodesie, ci a urmaşului său Antim Ivireanul (p. 181). Din tabloul episcopilor de Caransebeş lipseşte Dr. Miron E. Cristea, care a păstorit acolo înainte de a fi ales mitropolit-primat (p. 228).

Abstracţie făcând de aceste mărunte greşeli cari nu scad valoarea cărţii atât de frumos ilustrate, o recomand cu toată căldura, încredinţat fiind că lectura ei va fi dintre cele mai ziditoare de suflet.

EMIL NICOLESCU



Eugenia Mureşanu: INVIEREA FARISEULUI ELEAZAR. — Schiţe. — Editura E. R. A. N. Kolozsvár-Cluj 1943.

In peisagiul spiritualităţii româneşti din Ardealul de Nord nu s'a putut arunca o privire de ansamblu. Lipsa unor genuri literare ca de ex. a prozei remarcată în repetate dări de seamă de dnii V. Papilian, V. Iancu, etc., este pe deplin motivată. Condeiul tânăr prins în tremurul liricului a fost o bucată de vreme singurul semn al originalităţii creiatoare de aici. Viaţa plastică bazată pe o tradiţie ce avea lugeri plini de sevă a păşit apoi în fruntea altor manifestaţii culturale. Numai proza părea sortită unei lungi aşteptări care să-i îndreptăţească apoi curajul de a îmbrăca odăjdiile unei coperte. Vorbind de proză ne gândim la schiţă, nuvelă, roman; vorbind de aşteptare, ne gândim la cei care au început să simtă lipsa unei cărţi.

In aceste împrejurări, tangenţial spuse, a luat fiinţă Editura Românească din Ardealul de Nord (E. R. A. N.) sub conducerea Dlui Prof. Dr. Emil Haţieganu, care înţelegând pe deplin necesitatea afirmării valorilor spirituale, a înmănunchiat pe scriitori şi artişti cu gândul ca astfel să dea publicităţii cele mai de seamă produse de literatură, artă şi muzică. Toată truda şi toate greutăţile purtate de iniţiatorii grupării, printre cari dl Raoul Şorban depune o muncă deosebit de activă şi preţioasă, sunt pe deplin răsplătite de întâia realizare editatorială a volumului de schiţe: „Invierea Fariseului Eleazar" al Doamnei Eugenia Mureşanu.

*

Dorinţa de a vedea înmănunchierea schiţelor domniei sale ne-a fost justificată de frumuseţea bucăţilor sporadic apărute în periodicele literare ardelene. Cele 29 bucăţi prezentate în volum ne dau însă mai mult decât puteam întrezări într'un talent tânăr.

Se desprinde din acest volum, limpede, că scriitoarea a rupt ¡dintr'un tumult sufletesc, taine, pe cari s'a năzuit să le îmbrace într'o limbă aleasă. Eugenia Mureşanu nu şi-a desminţit nici în proză tipica şi nestrămutata conştiinţă poetică. Lirismul stăpânit ce îmbracă paginile volumului aplecat asupra lui însuşi îşi descrie condiţiile şi limitele. O frumuseţe crescândă care merge parcă alături cu viaţa interiorizată şi pregătită pentru spiritualizare, revelează o eleganţă de stil fără explozii, fără revolte, scepticisme şi compromisuri. Credem că acest stil este chemătorul subiectelor pe care autoarea le găseşte cu predilecţie într'o lume a minunilor, a gingăşiilor ori a fiorilor biblici.

Vorbind de schiţele Dnei Eugenia Mureşanu, ne aflăm la un pas de poezie — poate că acel tumult sufletesc al autoarei, pe care-l simţim svâcnind în fiecare rând, care te ţintueşte într'un strat cu flori pentru a asculta murmurul gângăniilor („Drame"), ori te apleacă deasupra unui pat de copil ca să auzi cuvinte îngereşti „Hai să mulim amândoi, aşa" („Oglinzi"), şi-a găsit în proză o fereastră de scăpare mai largă. Evident că dincoace de epicul nuvelei există un tărâm puţin bătătorit şi oarecum neglijat în literatura ultimilor ani. Autoarea volumului de faţă a înjghebat pe sâmburi de vis plăsmuiri motivate de anumite înţelesuri adânci („Portret fără contur", „Poveste cu soare şi lut"). Volumul, afară de trei patru bucăţi, are pecetea veşnicului omenesc; realul, cotidianul care şi în poezie până în timpul din urmă nu s'a neglijat, este absent, toate asperităţile vieţii sunt netezite, stilate, închizând astfel în ele numai esenţele: departe de durere — până la melancolie, pornind chiar dela un humor femenin („Examen", „Răfuială", „Artistul"). Nuanţările stilistice aproape ritmice fac din unele bucăţi adevărate poeme în proză. Alteori, creionarea amintirilor bine plasticizate (graiul elevei Mihuţ Viorica) sau lupta cu viaţa alui Mihail, pantofarul, ne îndeamnă să credem în posibilitatea evadării şi din cadrul poemei în proză şi a schiţei.

In general volumul se află sub adierea catifelată, caldă, a unei mâini delicate. Eroii bucăţilor de multe ori îi legitimează fantezia, alteori nu sunt altceva decât personificări, foarte rar găsim omul adevărat ca erou (parcă ne-am afla tot timpul lecturei într'o grădină cu păpuşi şi duhuri bune). Momentele sunt de o melancolie aparentă ce umanizează şi linişteşte. Putem spune că scriitoarea nu povesteşte, pentrucă de cele mai multe ori notează crâmpeie, motive, visuri. Şi cu toate aceste fluturări, volumul are o ţinută serioasă prin sobrietatea, gravitatea şi elevaţia mistică. Crâmpeiele uneori destul de scurte, nu supără, nici leit-motivele nu stânjenesc pe cititor care rămâne cu „Cling, clang"-ul şi după lectură. Pentru frumuseţile lor, îmi permit să citez:

„Avea gene încărcate de mirări: ciorchine cu poezii de rouă şi brumă; zâmbetele subţiri ca nişte funigei căţăraţi pe trup de flori; mâinile cuiburi calde, unde o inimă vie ar fi încăput tocmai bine.

— Cine eşti tu, Ci?

Şi Ci a răspuns fără glas:

— Visul tău mic, mic. Atât de mic, că aş putea dormi şi într'un degetar". (pag. 64).

Autoarea a ajuns pe treapta maturităţii şi astfel trece peste oamenii şi lumea ce răneşte aşa de des încrederea şi avântul. Domnia sa se împlineşte, comunicând astfel cu basmul, cu copiii-îngeri şi cu măreţele năluci ivite între puritatea de ghiaţă a morţii şi focul ademenitor al stelelor, voind să desprindă viaţa din tâlcul unei lupte interioare, personale, ce se găseşte în plin clocot.

VALENTIN RAUS



Iulian Chitta: POPASURI. Editura autorului, Kolozsvár-Cluj, 1943. Preţul: 3'30 P.

Tânăra mişcare literară din Ardealul de Nord încearcă o continuă regăsire în vechea matcă a spiritualităţii creiatoare atât de evidentă în ultimele două decenii. Dacă s'a ajuns la o etapă de fixare a obiectivelor noastre culturale de aici, nici efortul n'a fost lipsit de o opintire aproape organică, în care şi-au dat cu toţii mâna, spre lauda fiecăruia în parte. Astfel se poate vorbi despre coordonate culturale organizate în publicaţii de plastică şi poesie, iar acum despre cele dintâi apariţii în proză, una dintre ele datorindu-se domnului Iulian Chitta.

Fără îndoială, cartea să ne aduce mărturia unui suflet chinuit de vecinicile conflicte umane, care fac din fiecare schiţă o mică dramă rezolvată aproape stereotip prin moartea fatală a „eroului". Astfel pătrundem într'o lume care depăşeşte nivelul unei literaturi confecţionate, oamenii pe care ni-i prezintă autorul nefiind deloc preocupaţi să activeze după cum ar vrea dirijorul sau anumite principii artistice, ci participând la desfăşurarea conflictelor în mod cât se poate de firesc.

„Drama nu-i în natură, e în noi" spune undeva autorul. Se pare că e tema dominantă a fiecărei schiţe, pentru care animaţia exterioară e ceva aproape convenţional, catastrofa finală ne-

putând veni decât tot din tragicul fiinţei proscrise. Cu toate acestea nu vom găsi nimic fantastic, nici acolo unde autorul prefigurează până la obsesie ideia morţii într'o îmbinare stranie de halucinaţie şi luciditate, nedepăşind astfel limitele fireşti ale dramei în curs. (Râsul morţii).

Nota aceasta de obsesie se menţine şi în alte schiţe (Presimţiri, Prăpastia Regilor, Nastasia) fără însă să fie folosită ca o metodă facilă pentru acel gen de bizarerii devenit aproape la modă. Din contră, e expresia dramei mărunte şi inevitabile care nu e altceva decât viaţa însăşi.

„Afară ploua tot mai des, rece şi monoton, ca plânsul unui copil obosit, trezit din somn.

– Dacă un fir de apă îşi întoarce drumul pe geam în sus, Noti vine în anul acesta.

Cu o bucurie de copil Nastasia urmărea fiecare picur de apă alunecând; acu... acu se întoarce... ori, poate, vreunul săltat de vânt, va urca în sus, un pic numai... poate minunea minunilor; şi în sus poate să urce un fir de apă, e aşa de mic, sărăcuţul... Afară plouă, plouă...

A adormit privind la geamul cu picurii de ploaie.

Deodată, în lumina ochilor ei ştinşi văzu un bob de apă oprindu-se, arcuind în sus un fir de umezeală şi apoi pornind nebun în cercuri multe pe geam, dar nu mai e geam, e marea la Preveza, iar bobul de ploaie o corabie cu un steag tricolor ce se apropie de port şi 'n ea e Noti, iar cu el vin toţi cei plecaţi, vin veseli, mândri..." (pag. 29).

In celelalte schiţe intensitatea momentului dramatic are ceva din trecerea înfrigurată peste o punte aproape suspendată...

„Să ajungă cu bine la Măgura; de acolo va lua-o pe Haita, în sus, la stâna lui Todor şi va mânca la el, apoi când se va crăpa de ziuă, va porni la drum. Cel puţin va mai sta de vorbă cu Todor şi-i va spune noutăţi din sat.

Aşa va face.

Tuna în răstimpuri, trăsnea pe alocurea.

O nelinişte îl cuprinse ca o ceaţă.

Un fior îi scutură tot trupul. Poate a răcit de umezeala ploii.

In zadar încerca să se stăpânească. Il cuprinse frica: ploua *des şi rar* (!) şi nici o umbră de om în pustietatea asta; oare nu i-a călcat Satana pe urmă? O linişte apăsătoare îl copleşea, îi venea să urle...

– Doamne, nu mă lăsa!

O lumină galbenă-verzuie, o pleasnă, un bubuit prelung în văi şi omul căzu trăsnit, singur, departe...

Calul, înnegrit, fugea nechezând; îi luceau potcoavele *pe copite*, săreau scântei din pietre; se pierdu printre arini, desagii atârnându-i de şea, *ca un călăreţ mort, căzut şi agăţat* cu un picior de scară". (Pe drum, pag. 13).

In bucata „Flăcări în noapte" găsim redarea unui moment dintr'o puternică declanşare sufletească a unui comunist care termină prin convertirea la creştinism în urma morţii unui ostaş vizionar. E poate povestirea cea mai densă, ca trăire dramatică, în care autorul îşi evidenţiază posibilităţile mânuirii dialogurilor încordate până la sguduire şi puterea evocării elementelor profund umane.

„Ivanov, cu tunica descheiată, privirea turbure, pierdută în zări, peste vremi şi veacuri, cu părul vâlvoiu, ieşi singur din şanţ. Cu mâinile întinse spre liniile duşmane, păşea în neştire. Văzduhul era iad, gemeau şi pietrele, din cer până la pământ erau numai flăcările morţii...

– Pace vouă! In numele Lui, al celui viu, Pace vouă!

Ostaşii încordaţi l-au privit strângând până la sânge mâinile pe arme.

– Arde cetatea cetăţilor după cum scrie; Hristos s'a pogorît, iată-L. Pocăiţi-vă! Tovarăşi, închinaţi-vă Lui! Pace vouă!

Ivanov s'a prăbuşit în pământul frământat cu sânge si carne de om" (pag. 110).

*

Cu unele neglijenţe care interpun momentului epic o seamă de accente dăunătoare desfăşurării precipitate, domnul Iulian Chitta nu e totuşi ceeace se cheamă un „debutant". (Vrutiu, de pildă, e o excepţie care merită să fie citită pentru toată semnificaţia ei nereticentă). Cu un stil puţin mai „lucrat", mai puţin pregnat de trepidanţa vieţii cotidiane, fără acea notă de dezordine (frumoasă ca natură moartă sau când sugerează cu adevărat acţiunii freamătul firescului necăutat) – şi fără peisagiul colorat de promiscuitate, cum e Nevasta Notarului, (mai ales paginile 51-53) acest întâi volum de proză autentică e o şoaptă categorică despre ceeace se poate realiza prin muncă şi singurătate.

Dacă domnul Iulian Chitta nu e ceeace se cheamă un „debutant" se datoreşte, poate, tocmai acestei inadaptabilităţi care însă nu exclude abisurile la care sunt supuse, fatal, singurătatea şi izolarea prea căutate.

Şi dacă „realitatea nu e nici bună, nici rea, nici morală, nici imorală" cum spune autorea prefeţei (cu toate că această realitate – în înţelesul de tot ce-ar putea evidenţia existenţa răului în lume –

a ieșit din mâna Creiatorului, sau mai bine zis n'a putut ieși decât bună, contrafacerea ei aparținând operei omului luciferic) arta adevărată are tocmai această menire, nu de a copia realitatea care e ireproductibilă, ci de a o transfigura până la a-i restitui sensul inițial, teandric. In această privință, ne spune Nichifor Crainic: „In orice artist de rasă se reproduce ceva din lupta lui Iacob cu îngerul; e lupta pentru cucerirea frumuseții divine. Nu numai în morală, dar și în estetică e valabil cuvântul Evangheliei, că împărăția lui Dumnezeu trebuie luată cu asalt" (Nostalgia paradisului, pag. 413).

Cu aceste reticențe, domnul Iulian Chitta își sfârșește Popasurile ca un indiciu sigur spre realizările viitoare și cu nădejdi pentru nuvela românească de mâine.

EUGENIA MUREȘANU

CRONICĂ PLASTICĂ

Victor A. Constantinescu: XV GRAVURI IN LINOLEUM. Colecția artiștilor români din Transilvania de Nord. Editura E. R. A. N. (Prețul 30 P.).

La expoziția din Februarie a. c. V. A. Constantinescu, înafară de acvarelele cu care s'a prezentat, a atras luarea aminte și prin câteva gravuri în linoleum, unele colorate, iar altele numai în negru și alb. Toate au fost reținute. E și acesta un amănunt, să-i zicem comercial, dar care arată, în termeni matematici, că asemenea lucrări miniaturale, în care linia și umbra în negru alternează cu voltele de alb și lumină — (armonii de altfel înfrățite cu retina esteticei noastre populare) — plac. Delicateța lor artistică și noutatea au fost prețuite „în merit". Prin albumul acesta de XV gravuri, detașabile, E. R. A. N.-ul pune la îndemâna publicului 15 tablouri de o netăgăduită valoare artistică.

In aceste gravuri dl V. Constantinescu înfățișează satul Oarzăn, așa cum este: cu tainele lui, cu peisajul și cu sfânta lui muncă, al cărei rod este pâinea noastră cea de toate zilele, a tuturor.

La capătul satului ne întâmpină Troița, înclinată, chip al pătimirilor și al biruinței.

Pe colină, între merii desfrunziți, cu brațele de asceți întinse spre cer stă de veghe bisericuța de lemn, straja credincioasă de totdeauna. Pe sub streșina joasă, prin fereastra scundă, dalta iscusită a dlui Constantinescu a strecurat o clipire de lumină albă. Până acolo a ajuns arta dsale.

Pe tăpșan, în zare, sbor de cocoare, iar în primul plan Țăranul, cu mâinile vânjoase pe coarnele plugului tras de *bourean* și *mândrean*, răstoarnă brazda jilavă. Aci dl. Constantinescu a prins în linii de lumini și umbre până și dinamica muncii. Tablou superb. Pe urmele brazdelor mii vine sămănătorul. In cele următoare ne perindă pe dinainte toată nostalgia anotimpurilor rurale.

Culesul merelor, ciobănașul și moțul plecând la țară cu tărhatul de cercuri, desăgit pe tarnița calului prieten și tovarăș de colind, sunt tot atâtea transfigurări trecute prin lumina taborică a artei: Asemenea lucrări cinstesc nu numai pe autor, ci și E. R. A. N.-ul, care le-a scos în condițiile optime și ele vor cinsti și pe cei ce le vor achiziționa și le vor așeza în cuprinsul lor spre aleasă podoabă.

Pr. FL. M.



Grigorescu: Pe creasta dealului

INSEMNĂRI

O IMPRESIONANTĂ SOLEMNITATE RELIGIOASĂ

Adunarea eparhială a eparhiei Vadului, Feleacului şi Kolozsvár-Clujului s'a deschis la Dumineca Tomii în oraşul de reşedinţă al Episcopiei. Ea a fost precedată de slujba Sfintei Liturghii săvârşită de P. S. Sa Episcopul Nicolae înconjurat de un sobor de preoţi, răspunsurile fiind date de corul studenţilor Academiei teolcgice şi de corul Catedralei sub iscusita conducere a P. C. consilier Laur. Curea. La priceasnă a predicat P. C. Sa părintele rector Dr. L. Munteanu. După slujba chemării Duhului Sfânt deputaţii clerici şi mireni împreună cu un mare număr de intelectuali din oraş au trecut în sala festivă a Episcopiei. P. S. Sa a fost învitat la şedinţă printr'o delegaţie — după datina bătrânească. La intrarea în sală corul catedralei a intonat „Pe Stăpânul"; apoi acelaş cor a cântat măreţul imn „Ingerul a strigat", pe care obştea credincioasă din sală l-a ascultat în picioare.

A urmat cuvântarea de deschidere a P. S. Sale Episcopului. P. S. Sa a spus între altele:

P. C. Părinţi,
Domnilor deputaţi,
Iubiţii mei fii sufleteşti,

Suntem încă în zona de duhovnicească lumină a praznicului sfintelor Paşti, de aceea Vă întâmpin cu strămoşeştile noastre bineţe pascale: *Hristos a înviat!*

Ori de câte ori mă văd înconjurat de reprezentanţii clerului şi poporului credincios, al sfintei noastre Biserici, sufletul mi se umple de o firească bucurie. Fiindcă văd în această adunare simbolul solidarităţii care ne leagă între olaltă şi al alipirii faţă de sf. Biserică, Maica noastră cea duhovnicească.

In această frăţească solidaritate am vieţuit de când suntem: cler şi popor una fiind în bucurii şi în necazuri deopotrivă.

Şi această nefăţărită alipire de Biserică a fost tăria noastră dealungul frământatei istorii a neamului românesc.

Biserica noastră este a lui Dumnezeu şi a poporului. A lui Dumnezeu: că El a întemeiat-o, El a izbăvit-o şi El o conduce prin Duhul său cel sfânt. Şi e a poporului, fiindcă pe el îl luminează, pe el îl sfinţeşte, pe el îl mântueşte. Din împreună lucrarea noastră a Stăpânului celui ceresc se urzeşte istoria izbăvirii neamului în cadrele canoniceşte rânduite ale Bisericii strămoşeşti.

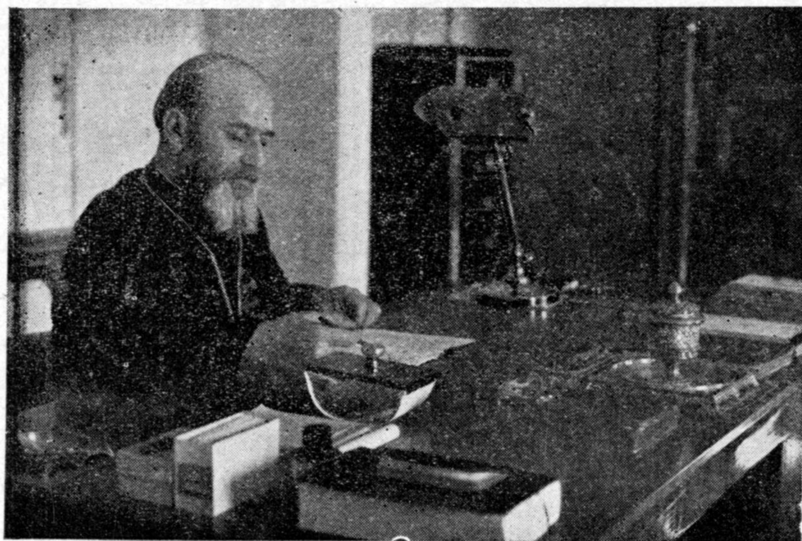
In aceste cadre nu-i nime fără datorii, nici fără drepturi. Preoţii şi mirenii deopotrivă îşi au rostuite rolurile lor, cei dintâi fiind cârmuitori, iar cei din urmă cârmuiţi. Dar preoţii sunt cârmuitori nu după rânduirile stăpânirilor lumeşti, ci după înţelepciunea cea neperitoare a paradoxalei porunci pe care a rostit-o Mântuitorul când a spus ucenicilor Săi: „Celce vrea să fie între voi mai mare, să fie sluga tuturor". De aceea i se şi spune preotului *Părinte*, adecă *tată*, fiindcă el trebue să fie omul jertfei în familia sa care este parohia, sau în sfera oricărei slujbe pe care o împlineşte. Şi iarăşi: conduşii nu se simt slugile sau robii celui ce-i cârmueşte, ci fiii lui cari ascultă *din dragoste, nu de frică* şi cari se silesc spre toate cele bune şi folositoare loruşi ca şi obştii sfinte din care fac parte.

In Biserica lui Hristos legea slujirii din dragoste este suprema lege şi pentru preoţi şi pentru mireni.

In duhul acestei legi am căutat să conducem turma cea cuvântătoare noi ceice suntem puşi în fruntea Bisericii noastre dreptmăritoare din Ardealul de sus.

*

Fiindcă au căzut dintre noi şi



P. S. Sa Episcopul Nicolae

anul trecut nu numai pe frontul cel trupesc, din afară, ci și pe frontul cel sufletesc din lăuntru. Căci iată, am marea durere să vă vestesc că din garda mea de luptă și de pază dela centrul nostru eparhial a căzut la datorie unul dintre cei mai credincioși și mai vrednici ostași: protopopul stavrofor Ion Goron, înțeleptul sfetnic episcopesc, distinsul profesor al Academiei noastre teologice, predicatorul plin de avânt al Catedralei noastre, publicistul bisericesc încărcat de prestigiu și prietinul devotat al nostru, al tuturora.

Inalta vrednicie a regretatului Părinte I. Goron n'o poate măsura decât celce a lucrat în nemijlocita lui apropiere. Acesta însă e încredințat că prin mutarea dintre cei vii a părintelui Goron Biserica e lipsită de una dintre cele mai prețioase puteri de muncă. De aceea nu încetăm a ne ruga lui Dumnezeu să-i rânduiască fiului Său adormit, odihna meritată a celorce în această viață „luptă bună au luptat, credința au păzit" — și să scoale dintre fiii neamului nostru alți slujitori ai Bisericii, ca neuitatul protopop stavrofor Ion Goron.

Prea Cucernici Părinți,
Domnilor deputați,

Viața noastră bisericească și națională s'a desfășurat și anul trecut sub semnul crâncenului răsboiu care a învăluit lumea întreagă acum trei ani și mai bine. Dar greutatea zilelor prin care trece lumea — și noi împreună cu ea — a avut și un efect fericit: ne-a lipit mai strâns de Biserică, ne-a adus mai aproape de Hristos, ne-a învățat să prețuim nepieritoarele bunuri sufletești mai mult decât avuțiile pe care rugina le macină, iar furii le sapă și le fură. Vitregiile economice ale vremii n'au îngăduit credincioșilor să zidească nouă locașuri de închinare ortodoxă, dar cele ce sunt în ființă, sunt căutate cu mai multă osârdie și zdrobire de inimi. Și cine ar putea tăgădui neasemănatul preț al acestei dobânzi duhovnicești care 'nsemnează o întărire în adâncuri a nației noastre dreptmăritoare?

După acest spor de viață duhovnicească ne-am silit noi cei dela conducerea Bisericii, prin propoveduire directă sau prin îndemnurile adresate clerului pastoral — și tot spre ea s'au îndreptat silințele preoților nostri jertfelnici și ale catehețilòr chemați să povățuiască spre Hristos tineretul iubit de pretutindeni.

Iar unde cuvântul viu al nostru sau al preoților noștri n'a putut ajunge, am făcut să ajungă cuvântul scris, prin revista de familie „Viața Ilustrată" și prin cărțile și broșurile pe care le am putut publica și trimite la propoveduire — datorită devotamentului cu care ni-au stat în ajutor iubiții și atât de prețuiții noștri împreună-lucrători. Ii știți cine-s aceștia. In rapoarte sunt amintiți și cu numele. Recunoscător, eu le aduc și cu acest prilej mulțumirile mele pentru credincioșia cu care stau în slujba neamului și a Bisericii lui.

Mulțumesc, așijderea, distinselor Doamne cari — în Kolozsvár-Cluj sau în alte părți ale eparhiei noastre — lucrează în Reuniunile de femei ortodoxe, îngrijindu-se de buna podoabă a caselor lui Dumnezeu și ostenind întru mângăierea și ajutorarea creștinească a celor năcăjiți. Mulțumesc Corului Catedralei și celorlalte așezăminte pentru devotata lor slujbă creștinească.

Și, în sfârșit, mulțumesc tuturor colaboratorilor mei — consilierilor eparhiali, profesorilor de teologie, protopopilor și parohilor precum și tuturor slujbașilor eclesiastici cari prin conștiențioasa lor râvnă m'au ajutat și 'n anul trecut să cârmuesc spre bune limanuri corabia sfintei noastre Biserici din Ardealul de sus.

Profit de acest prilej solemn, ca să înoesc părinteasca mea chemare către toți: Să stea, cu credință neadormită și cu neîmpuținată jertfelnicie, de veghe lângă sufletul poporului — ca împlinindu-ne cu sfințenie datoria de păstori, să ne putem învrednici de bucuria păcii lui Hristos pe care o așteptăm cu atâta sete, cler și popor deopotrivă.

Bunul Dumnezeu să ne ajute să ajungem și această luminată zi a păcii, ca — mulțumitori să putem preamări totdeauna și pretutindeni, numele Lui: al Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Pe care rugându-l să-și trimită binecuvântările Sale asupra lucrărilor noastre — și salutând cu părintească dragoste pe toți cei de față, sesiunea din 1943 a legiuitei noastre Adunări eparhiale o declar deschisă.

*

Părintele consilier Dr. V. Sava, secretarul general al Adunării Eparhiale, a citit apoi apelul nominal.

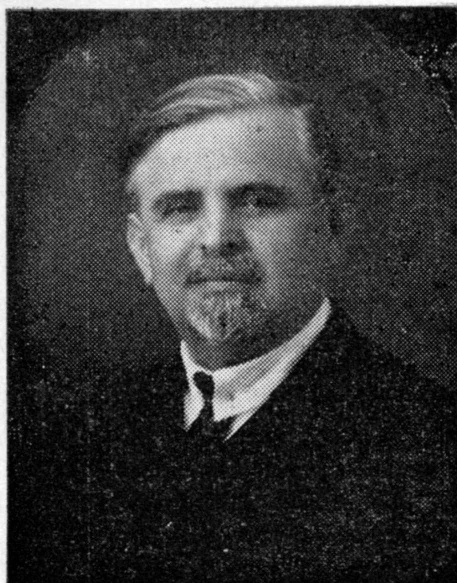
Constatându se că Adunarea nu este în număr, P. S. Sa a închis ședința.

Astfel, Adunarea nu și-a putut împlini nici anul acesta misiunea pentru care a fost convocată. Cei de față au avut totuși prilejul să participe la una dintre cele mai impresionante solemnități religioase.

R. D.

O CINSTIRE MERITATĂ.

Aflăm cu justificată bucurie că d. prof. Iuliu Prodan a fost ales membru de onoare al Academiei de științe din România. Cinstirea de care a fost învrednicit eminentul botanist este dintre cele mai meritate. Căci d. prof. I. Prodan trece – de multă vreme – ca



Dl prof. Iuliu Prodan

unul dintre cei mai harnici și mai chibzuiți cercetători ai florei din Transilvania de Nord, din Ungaria de Nord, din Bosnia, Herțegovina, Dalmația și din Dobrogea.

Dragostea pentru plante a avut-o din tinerețe, de pe când era elev de liceu în Naszód-Năsăud. Contactul cu profesorii de științe naturale de-aici și cunoștința cu celebrul botanist academician Florian Porcius i-au sporit interesul și pasiunea pentru lumea vegetală.

Astfel, era natural ca după terminarea studiilor teologice la Sibiu, tinărul Iuliu Prodan să se înscrie la Facultatea de științe din Kolozsvár-Cluj, iar după isprăvirea acesteia cu succes strălucit să se facă profesor. A funcționat la școalele secundare din Naszód-Năsăud, Szamosujvár-Gherla, Eger și Zombor – fiind pretutindeni un adevărat prietin al tineretului, în sufletul căruia s'a silit să sădească dragostea de frumsețile firii zidite de Dumnezeu. Paralel cu activitatea sa pedagogică, d. prof. Iuliu Prodan a desfășurat o activitate științifică dintre cele mai prodigioase. Lucrările sale din domeniul botanicei au atras atențiunea specialiștilor din țară și din străinătate deopotrivă.

Această activitate științifică s'a întețit și lărgit după ce d. I. Prodan a ajuns profesor la Academia de înalte studii agronomice din Kolozsvár-Cluj. Seria de volume și broșuri cari cuprind rezultatul ostenelilor lui științifice este impresionantă. Și nu-i de mirare că ele au dus faima autorului lor chiar dincolo de hotarele continentului european.

D. prof. I. Prodan e pensionat, de câțiva ani, dela catedră. Asta nu i-a micșorat cu nimic dragostea de muncă pusă în slujba științei și a neamului. Dovadă recentele lucrări, dintre cari despre una s'a scris anul trecut și în coloanele revistei noastre.

Pentru înalta cinste de care a fost învrednicit îl felicităm călduros, împreună cu întreaga nație al cărei fiu distins este. D. P.



„ÎNTRE LITERATURĂ ȘI ETICĂ". Există vreo legătură între aceste două valori? Întrebarea e veche, iar răspunsurile la această întrebare sunt multe și diferite.

Problema e discutată și de Păr. Fl. Mureșanu într'un recent articol din „Tribuna Ardealului". Pentru adevărul pe care-l cuprinde acest articol, reproducem din el câteva fragmente.

„Pentru fiecare neam literatura lui are o firească funcțiune misionară, ceeace este egal cu a spune că are o menire etică. Aceasta însă n'a împiedecat literatura să realizeze valori artistice. Dacă ne gândim însă la literatura noastră constatăm că atunci când scriitorul nu a însetoșat numai după *„purisme"* ci, trecând dincolo de preocuparea artistică, s'a oprit în lumea neamului său legând răni, însuflețind, desgropând zăcăminte de comori și sporind încrederea în rostul dela Dumnezeu, pe acest pământ, atunci avem epocile eroice ale literaturii.

„Inactualul" semănătorism este în primul rând o pildă a aderenței unei literaturi la realitățile vieții românești. Și vremea aceea nu a fost stearpă nici din punct de vedere artistic. Ar putea cineva să tăgăduiască valoarea artistică a operei lui Vlahuță, Coșbuc, Iosif, Goga ș. a.? „Semănătorismul, spune textual Al. Dima, a realizat în istoria noastră literară înțeleptul capitol, în care o distinsă elaborare artistică s'a aplicat unor mari realități sociale".

Noi cei de aici nu ne putem îngădui luxul de a concepe literatura ca un joc de figuri stilistice abil mânuite și savant dozate într'o colorată compoziție de exterior sau într'o... „ritmică" ritmată pe ritmul... nimicului. Pentru noi literatura are o misiune culturală. Azi mai mult ca altă dată avem nevoie de o literatură misionară care să ne alipească și mai mult de graiul și sufletul strămoșilor, să ne străbată toată ființa cu fiorii iubirii și prețuirii a tot ceea ce este al nostru, să ne întoarcă spre noi înșine. Literatura trebue să fie aluat care să dospească frământătura tăriei noastre morale în fața oricărei primejdii. Literatura trebue să cristalizeze sufletul nostru în columne etice – să fie un amvon sfânt și o propovedanie serafică. A sacrifica nevoile etice de dragul unor mălăețe gorgoane artistice socotim că este o crimă.

Plămădind formele artistice cu sufletul inspirat – vrem ca scriitorul să nu uite că aparține unui neam cu toate nevoile lui". R. D.



PREMIU PENTRU NUVELĂ

Revista „Viața Ilustrată" deschide concurs pentru trei premii ce se vor acorda celor mai bune nuvele (sau schițe) originale cari vor fi trimise redacției până la data de 1 August a. c.

Premiul întâi va fi de P. 150
Premiul al doilea de P. 100
Premiul al treilea de P. 50

Celelalte lucrări - dacă vor avea valoarea cuvenită - vor fi cinstite cu publicarea lor în revistă.

Manuscrisele vor fi semnate cu pseudonim. In plicul cu manuscrisul fiecare autor va pune și un plic mai mic, pe exteriorul căruia își va indica pseudonimul, iar în interior numele adevărat.

Manuscrisele trimise la concurs devin proprietatea exclusivă a revistei.

Redacția revistei
VIAȚA ILUSTRATĂ



TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Iuliu Stămurean

VIAŢA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ŞI REDACTOR RESPONSABIL: Prof. L. G. MUNTEANU

ABONAMENTUL PE UN AN 10 PENGEI - UN NUMĂR 1 P.
PENTRU ROMÂNIA 450 LEI. - UN NUMĂR 40 LEI

REDACŢIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAŢA HITLER A. 18.
ADMINISTRAŢIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAŢA HITLER A. 2.

—o-o—

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugaţi să-şi trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeţ, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesităţi tehnice, nu de alte consideraţii. - Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.